

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. III.

Sibiu, Maiu—Iunie 1905.

An. XXXVI.

UN REGISTRU AL ROMÂNILOR DE CARTE ȘI DE INIMĂ DIN ANUL 1829.

În Nrul 12 din anul 1904 al „Convorbirilor Literare“ dl I. Bianu publică *Lista abonaților* foilor lui G. Barițiu („Gazeta de Transilvania“ și „Foaia pentru minte, inimă și literatură“). Lista a tipărit-o însuși Barițiu la începutul semestrului II al apariției celor două foi, în Iulie 1838.

Până bine de curând se credeă că cea mai veche foaie românească la noi în Ungaria a fost „*Foaia Duminecii*“ a lui I. Barac, care a apărut tot în Brașov în anul 1837. Azi se știe, că după diferite încercări și planuri, cari nu s'au putut realiza, — librarul-editor „ferlegher“ cum se numește el, Zaharie Carcalecchi în Buda, este primul care a scos la noi o revistă românească sub titlul de: „*Biblioteca Românească*“. Întâmplarea a voit, ca revista aceasta să apară în acelaș an, în care an au apărut și în Moldova, și în Muntenia primele gazete românești: *anul 1829*. În acest an își scoate G. Asaki: „*Albina Românească*“ la Iași, I. Eliade Rădulescu „*Curierul românesc*“ la București și Zaharie Carcalecchi: „*Biblioteca Românească*“ la Buda.

Din această revistă semestrală a lui Carcalecchi contemplată pe 12 numeri în 6 ani îmi sunt cunoscuți numai 4 numeri; primul de 56, al doilea de 64 pagini în format 4° din 1829 și volumele III și IV, apărute în acelaș format în anul 1830. „Izvoditorul Bibliotecii“ într'o notiță lansată pe coperta Nrului IV din 1830 pune în vederea cetitorilor săi, că au să urmeze pe rând și celelalte volume, căci publicul sprijinise cu atâta căldură întreprinderea lui Carcalecchi, încât numărul abonaților crescuse dela 500 (pe anul 1829) la 1000 (pe anul 1830). Astfel Nrui I și II au trebuit chiar să se retipărească, ca să-l poată primi toți abonații.

La finea fiecăruia din numerii apăruiți Z. Carcalecchi ne dă câte o parte din lista abonaților revistei sale. La sfârșitul numărului I el ne dă lista abonatilor din București (și Țara românească), iar la sfârșitul numărului II lista abonaților „din Ungaria și alte țări“.

Mulți sunt, cari nu au de unde să cunoască lista aceasta a cinstiților „*prenumeranți*“, care este în realitate un registru al Românilor de carte și de inimă din anul Domnului 1829, și fiind aceste date autentice cu 9 ani

anterioare celor cuprinse în lista lui G. Barițiu la 1838, — am socotit, că nu fac abuz de paginile „*Transilvaniei*“ dacă voi reproduce în cele următoare lista de abonați din 1829 ai „Bibliotecii Românești“. Lista aceasta cuprinde date interesante pentru începuturile de formațiune ale stratului intelectual de azi al neamului românesc.

I.

Lista dela sfârșitul numărului I (pag. 53—56) are următorul titlu:
**„Prenumeranții, sau mai drept zis Iubitorii de luminarea Neamului
 Românesc din București arătați după A. B.“**

Apoi urmează îndată abonații:

Preașfințitul și de Dzeu alesul Mitropolit Părintele Grigorie	1 ¹⁾
Preașfințitul Părintele Ilarion Episcopul Arghișului	2
„ „ Kesarie, Episcopul Buzeului	1
„ „ Neofit, Episcopul Râmnicului	2
„ „ Archiereu Akakie Laodikias	1
Sfinția sa Părintele Archimandrit Romanov	1
„ „ „ Samuil Romano Egumenul Sfintei mănăstiri Vieroși	2
„ „ „ Bonifatie Dumovici Egumenul Sf. mănăstiri Sărindar	1
„ „ „ Grigore Egumenul Sf. mănăstiri a Sfântului Ioan	1
„ „ „ Iosif, proin Eclisiarh a Sf. mitropolii, acum Egumen	1
„ „ „ Isaia Egumen și Iconom a Sf. mitropolii	1
„ „ „ Ieroteiu Profesorul de teologie	1
„ „ „ Ierinarh Zogravul	1

A.

Marele Logofăt Dom. Alexandru de Filipescu	1
Marele Spatar Dom. Alexandru de Ghica	1
Marele Agă Dom. Alecu de Vilara	2
Domnul Caminar Alexandru de Ghica	1
„ Alexandru N. de Filipescu	2
„ Caminar Alecu de Florescu	1
Dumnilui Alexandru Popovici ingeninr	1
„ Anastasie Altănoiu	1
„ Alexandru Lipanescu	1
„ Anastasie Argintarul Curții	1
„ Anastasie Dimitriu	1

B.

M. B. Marele Ban al prințipatului Țerei Românești Domnul Barbu de Văcărescu	2
Domnul Barbu de Știrbei	1
Dumnilui Vasilie Ioann. Factorul Typografeilor	1

¹⁾ Numărul exemplarelor abonate. V. O.

G.

Marele Dvornic Dom. Grigorie de Bălianu	2
„ „ „ Georgie de Filipescu	1
„ „ „ Georgie de Golesecu	1
Domnul Caminar Georgie Arion	1
„ Ispravnic Grigorie Pârșoi	1
Dumniaului Georgie Dumovici	1
„ Georgie Michlescu	1
„ Georgie Lucovici	1
„ Georgie Burlean	1
„ Georgie Petrovici	1

D.

Marele Dvornic Domn. Dimitrie de Bibescu	2
Domnul Stolnic Dimitrie Ștefanopolitul Epistatul Școalelor Naționale Romanesti	1
Domnul Serdarul Dimitrie Topticeanul Efor privilegiatei Tipografii din București	1
Dumniaului Dimitrie Dumovici	1
„ Dimitrie Ciacari K. K. starosti și Comisioner în Câmpina	1
„ Dimitrie Polizu	1
„ Dimitrie Picolino	1
„ Dimitrie Cojocar subțire	1
„ Dimitrie Ioann	1
„ Dimitrie Capitan din Pitești	1

Z.

Dumniaului Zamfir Nico	1
----------------------------------	---

I.

Marele Logofăt Dom. Ivancu de Văcărescu	2
Domniaului Ioan de Rachtivan	1
„ Stolnicu Ioan Cătuneanu	1
„ Pitarul Ioniță Bațcovanu, Casirul Sf. Mitropolii	1
„ prea învățatul Profesor Ioan Iliadi	2
„ „ Ioan Prededici, următorul Geometriei	1
„ Ioan Raducanu Nicolau	1
„ Ioan Băluță	1
Dumnealui Ioan Dimitriu	1
„ Nicolae Moldovanu	1
„ Ioan Grigorie Cojocar suptire	1

K = C.

Marele Logofăt Dom. Costantin de Golesecu	1
Marele Agă Dom. Constantin de Bălăcianu	1
Marele Agă Dom. Constantin de Cornescu	3

Marele Agă Dom. Constantin de Zefchari	1
Domnialui Constantin de Mavrocordatu	1
„ Pitaru Tache Zisi	1
„ Costache Carcalechi în Câmpina	1

L.

De mărit neam născuta și iubitoarea de luminarea neamului coconița Lucșița Văcărescu de Băleanu	1
--	---

M.

Marele Dvornic Dom. Mihail de Filipescu	1
„ „ „ Mihalache de Ghica	1
„ Logofăt Dom. Manolache de Bălianu	1
Domnialui de mărit neam Manolache de Florescu	2
Marele Agă Dom. Mihalache de Cornescu	1
Domnialui de mărit neam Manolache de Bălăcianu	1
Dumnilui Manolache Logofătul Iconomii Sf. Mitropolii	1

N.

Marele Dvornic Dom. Nicolae de Golescu	1
„ Agă Dom. Nicolae de Filipescu	2
Domnialui Nicolae de Roseti	1
„ Nicolae Bețcovanu Secretarul Sfintei Mitropolii	1
„ Medelnicar Nicolae Păchneanu	1
„ Nicolae Rucăreanu	1
„ Nicolae Mungescu din Târgul Jiului	1
„ Nicolae Nicolau	1

P.

Marele Logofăt Dom. Pană de Costescu	1
Domnialui Poetul și literatul Paris Mumuleanu	1

S.

Domnialui Scarlat de Roseti	1
---------------------------------------	---

R.

Marele Clucer Raducanu Voinescu	1
Domnialui de mărit neam Raducanu de Greceanu în Târgovești	1

F.

Marele Postelnic Dom. Filip de Lencia	2
---	---

Ț.

Dumnealui Țenu Ch. țenu (sic!)	1
--	---

Șt.

Marele Hatman Stefan de Bălăcianu	1
Dumnealui Stefan Boldi	1
„ Stefan Georgiu	1

Th.

Dumnilui Theodor Miciu K. K. Starosti din Ploești	1
„ Theodor Diamandi	1

Profesorii Școalelor Naționale Romanesti din București.

Prea Invătațul Sfinția Sa Dom. Efrosin D. Poteca Profesorul Filosofiei	6
„ „ Domn Costache Morois Profesor de dreptul Romanilor .	1
„ „ Domn Simeon Marcovici Profesorul Geometriei	2
„ „ Domn Ioan Pop Profesorul Gramaticii	1
„ „ „ Theodor Paladi Profesor de Împrumutata Invățătura (Comertiu)	1
Prea Invătațul Domn Iosif Profesor de Geografie	1

Profesorii din Craiova.

Prea Invătațul Domn Stanciu Capotunianu. Profesor Filosofie și Geometrie	1
„ „ „ Grigorie Pleșnianu Profesorul Gramaticii și a Împrumutatei învățături	1

In Slatina.

Prea Invătațul Domn Georgie Sasșebeși, profesor scoalelor Naționale din Slatina	2
---	---

In Craiova.

Domnilui Paharnic Georgie Bengescu	1
„ Serdar Georgie Oteteleşanu	1
„ Grigorie Oteteleşanu	1
„ Medelniceriu Georgie Macescu	1
„ Sameși al Căimăcării Grigorie Lecean	1

I.

Marele Clucer Domn Ioan Vlădăianu	1
Domnul sluger Ioan Solomon, Comendant Catanelor Românești	1

K = C.

Marele Hatman și Caimacan al Craiovei Domnul Constantin de Ghica .	1
„ Clucer Constantin Brailoiu	1
„ „ Constantin Oteteleşanu	1
Ajutătorii de sporiul cărților românești Domnilui Constantin Brebovanu	10
Domnilui Crăciun Ioanovici	2
„ Constantin Vasiliu	1

N.

Marele Clucer Dom. Nicolae Glogoveanu	1
Domnilui Paharnicu Nicolae Brailoiu	1
„ Nicolae Rusănescu	1
Domnul Nicole Emanuil	1
Domnilui Petru Carapacia	1

In Cernești.

Domnul Barbul Vieșoreanu Ispravnic in Cernești	1
„ Armaș Stanciu	1
„ Sameș Stefan Gărdăreanu	1
„ Ioan Gărdăreanu al treilea Logofăt	1
„ Nicolae Cernătescu	1

In partea a 2. va urma și Cinstiții Prenumeranți din Austria, Ungaria și Transilvania.

II.

Prenumeranții sau iubitorii de Luminarea Neamului Românesc din Ungaria și alte țări după A. B.

Arad.

Preasfinț. și prealumin. Domn NESTOR IOANOVICI Episcop a Eparhii Aradului	3
Preacinst. Domn. Georgie Cirilovici Protoprev. Vilagoșului și la m. m. L. Comit. precum și la Consistoria Arad. Asesor	2
Preacinst. Păr. Giulanii Gavriil Prof. sf. Teologiei din Arad. Cons. Ases. și Paroh Curticiului	1
Preacinst. Avraamovici Georgie Paroh Sent-Micloșului mic	1
Spect. Domn. Arcoși Ioan Jurat Advocat in Arad.	1
Onorat. D. Aiordan Dimitrie Cetăț.	1
Biblioteca Inștit. Pedag. din Arad	1
Spect. Dom. Brunec Carol Part. Prețptor a l. Comit. Arad	1
Onorat. D. Banci Ianoși magistru de Curerariu	1
Prea învăț. Domn Alecsandru Gavra Scoalelor Prepar. Roman. din Arad Profesor	4
Spect. Dom. Georgie Frușa Perțptor și Cetățean de Căpet. in Arad	1
Onorat. D. Georgie Popovici Negoț	1
„ „ Dascalo Nicolae Bibliop, Romanesc și Neg. in Arad	1
Prea învăț. Domn. Constantin Diaconovici de Loga a Scoalelor Prepar. Roman. din Arad Senior și Profesor	2
Prea învăț. D. Constantini Dimitrie Senior și Prof. a școalelor Prep. Roman. din Arad.	1
Spect. D. Constantini Ioan Ingrosista la Reg. montan. Diregetorie in Oravița	1
Onorat. D. Cestisan Iosef Negoț. și Serariu in Arad	1
Spect. Domn. Misici Athanasie Cetăț. in Arad și Arendator	1
Onorat. D. Marcovici Ioan Iăcuitori in Arad	1
Spect. Dom. Nann Emanuil Senator Cetatei Arad	1
Onorat. D. Popovici Alecsie Negoț.	1
Spect. Dom. Slahta Gavriil Ecsact. l. Comit. din Arad. și la m. m. l. Comit. Asesor	1

Spect. Dom. Sim Nicolae Ofițir de Sare la Diregăt. Regioasă	1
Onorat. D. Sandrovici Paul Negoț și Comisioner în Timișoara	1
Perilust. Domn. Cernovici Petru tinăr de Mace și Kiș-Orosin. la l. Com. al Temeș Asesor	1

Din Scoala Sf. Theologii.

Zelosul tânăr. Brașovean Georgie Emerit filos. și Auz. al 2. Curs	1
„ „ Boitor Georgie Auz. Curs. al 3-lea in Teolog. în Arad.	1
„ „ Popescu Ieremia Auz. Cursului al 3-lea	1
„ „ Popescu Theodor	1
„ „ Popescu Vasilie	1
„ „ Țaran Ioan — în 1-iu	1
Zeloasa tinerime Pedagog. din amândoaă Cursur. Institut pedag. din Arad.	1
Zelosul tânăr. Georgevici Dionisie Auz. Cursul al 2-lea	1
„ „ Imria Ioan	1
„ „ Martinovici Nicolae	1
„ „ Popescu Ioan	1
„ „ Puscar Constantin	1
„ „ Belța Blagoe Auz. Curs. 1-iu	1
„ „ Belța Georgie	1
„ „ Georgievici Iosif	1
„ „ Gruia Nicolae	1
„ „ Lupu Petru	1
„ „ Marco Georgie	1
„ „ Miloși Daniil	1
„ „ Rusu Manasie	1
„ „ Robenovici Theodor	1

Buda.

Crăiasca Bibliotecă a Universității din Pesta	1
Crăiescul și Național. Ungariei Muz.	1
Crăiasca Academie din Agram	1
Biblioteca Crăeștei Tipografii din Buda	1
Spectabilul Domn Pavel Nedoclansci	1
Casa-Prețptor la Deputația Fundusului Scoalelor, și Crăiese Interimal Revizor	1
Cins. D. Dimitrie Marcovici Epitr. Sf. biserici Sârbești	1
„ „ Dimitrie D. Cozacu	1
Zelosul tânăr Constantin D. Leca Pictor de incipuii	1

Brașov.

Prea Cinst. Domn Ignatie Carabeț 1-iul Protopres. al Brașovului	1
„ „ Simeon Popovici al 2-lea Protopresbiter	1
„ „ Petru German al 2-lea Protopres. in Scaunul Brașovului	1
Cinst. Păr. Voina Pitiș Paroh in Brașov	1

Cinst. Păr. Ioan Th. Bucur. Paroh în Braşov	1
" " Radu Tempian Protonotar a I-lui Scaun Protopopesc	1
Spec. Dom. Ladislau Moldovan Jur. Advocat a Prinţip. Transilv	1

Cinstiţii Neguţători.

Cinst. Domnial. Barbu Cepescu	1
" " Georgie Ioan	1
" " Georgie Nicolae	1
" " Georgie Orgidan	1
" " Georgie Nica	1
" " Dimitrie Orgidan	1
" " Dimitrie Mărin	1
" " Dimitrie Simeon Nicolau	1
" " Zaharia R. Ioanovici	1
" " Ioan şi Const. Cepescu	1
" " Ioan R. Leca	1
" " Ioan şi Georgie Iuga	1
" " Ioan Pantazi	1
" " Ioan Genoiu	1
" " Nicolae Badu	1
" " Nicolae Cepescu	1
" " Nicalae Catana	1
" " Nicolae Dima	1
" " Rudolf Orgidan	1
" " Rudolf Jipa	1
" " H. Iordan H. Genu	1
" " Şandru Trâmbiţaşu	1
" " Theodor Mincu	1

Viena.

Impărăteasca şi Crăiasca Bibliotecă	1
Prea învăţ. şi mărit. Domn. Bartolomeus Copitar C. C. a Cărţilor Revizor, şi mădulariu Corespondenţii de Inalte învăţ. din Varşau, şi însoţiet. de Liter. din Cracau	2
Prea măritul Domn Georgie S. Sina Director la Naţional. Banc şi nobil de Hodoş şi Cizdia	5
Prea învăţ. Prof. D. Mihail Boiagi	1
Cinstiţi Dom. Crippner şi fiul k. k. Priv. Neguţător. mari de Indich (Văpsele)	1

Vârşeţ.

Prea Cinst. D. Sofronie Ivaşco Paroh Verşeţului. Asesor Consist. şi a Sf. Theolog. Profes.	1
Prea Cinst. Dimitrie Petrovici Paroh Logojului, Asesor Cons. şi a Sf. Theolog Prof.	1
Perilustru D. Andrei Vasici Notariu cinst. magistrat din Verşeţ şi Advocat	1
Cinst. D. Paul Iorgovici Paroh în Vasiova Montană	1
Onorat D. Simeon Iorgovici ales Negoţ. şi C. Vanzătoriu de sare	1

Caransebeș.

Sfințitul Cler Milităresc.

Prea Cinst. Domn. Ioan Thomici Protopresv. Caranseb. și Consist. Asesor.	
Director Scoalelor Naționale Militărești	4
Cinst. Păr. Antonie Bogoevici Paroh. Armenișului	1
” ” Aaron Bogoevici Paroh. Verci	1
” ” Athanasie Popovici Paroh. Voislovei	1
” ” Athanasie Smad Paroh. Zorlénțului mic	1
” ” Vasilie Bogoevici Paroh. Bucșniței	1
” ” Georgie Popovici Paroh. Caransebeșului	1
” ” Georgie Ionescu Par. Iazului	1
” ” Georgie Grozovici Par. Obré	1
” ” Georgie Popovici Paroh. Ciréșii bistrei	1
” ” Dimitrie Bogoevici Paroh. Sodovei	1
” ” Dimitrie Popovici Par. Măr.	1
” ” Damascin Popovici Paroh. Ezerișului	1
” ” Dimitrie Pacurariu Paroh. Brebului	1
” ” Ioan Bumbacilă Par. Teregov.	1
” ” Ioan Stoică Paroh. Ilovei	1
” ” Ioann Popovici Paroh. Validén	1
” ” Ioann Pacurariu Paroh. Delineștiul	1
” ” Ioan Pacurariu Paroh. Brebului	1
” ” Ioan Nedici Paroh. Jupei	1
” ” Constantin Iancovici Capelan Ciutei	1
” ” Mihail Bombacilă Paroh. Teregovei	1
” ” Mihail Pasca Par. Fenéș	1
” ” Nicolae Popovici Par. Mărul	1
” ” Nicolae Ianoșel Parohialnic Arminist. in Rusberg	1
” ” Nicolae Munténu Paroh. Maciovei	1
” ” Petru Băju Paroh. Caranseb.	1
” ” Petru Bumbacilă Par. Tereg.	1
” ” Petru Iancovici Paroh. Glânb.	1
” ” Petru Cornénu Par. Ruginos	1
” ” Simeon Zaharievici Paroh. Cârpei	1
” ” Sampson Popovici Par. Cârcei	1
” ” Simeon Ianoșel Par. Ohabi.	1
” ” Theodor Mareșescu Paroh. Cavaranelui	1

Dentră Domnii Ofițiri ai măr. Inpăr. Crăese Romano-Sărbesc de margi : Regiment.

Domnul de Grivai Capetan	1
” Mihail Iancovici Laitnant	1
” Dulesco Oberlaitn. de Fervalt	1
” Ioan Bodrila Laitnant de Fervaltung	1
” Georgie Andreevici Invăț. Tinerimei Caransebeșului	1
” Simeon Lupșa din Apadia Clr.	1

London.

Domnul Georgie Florescu, Roman născut din Banat 1

Logoj.

Prea Cinst. Domn. Stefan de Athanasievici Protopresv. Logoj. Asesor și la L. Comit. al Crașovii	2
Prea Cinst. Anthonie Borduz Par. Sceiuș	1
„ „ Vasilie Neda Paroh. Jena	1
„ „ Vicentie Frianț Paroh Dragomirești	1
„ „ Gavriil Iancov Par. Harmd.	1
„ „ Georgie Șăpu Par. Zorlț. mar.	1
„ „ Grigorie Popa Par. Jidovar	1
„ „ Dimitrie Ioannovici Paroh. Logojului	1
„ „ Emanuil Belcia Paroh din Zorlentmare	1
„ „ Ioan Belcia Par. Zorlent-Mare	1
„ „ Ioan Horra Par. Satul-mic	1
„ „ Ispas Paiann Par. Herendești	1
„ „ Constantin Bazac Paroh Lejești	1
„ „ Nicolae Balaș P. Zorlentmar.	1
„ „ Nicolae Borlovan Paroh. Jidovar.	1
„ „ Domn Nicolae Jurca Par. Sacoș	1
„ „ Nicolae Drilia P. Lugheli	1
„ „ Serafin Bot Par. Olașag	1
Rever. Păr. Grigorie Popovici Capelan în Sam	1
„ „ Constantin Popovici Paroh. în Sam	1
Cinst. D. Acsentie Samurția Negoț.	1
„ „ Avraam Nedici Invăt. în Oravița-Camerală	1
„ „ Alecsie Nedici Invăt. în Oravița-Montană	1
Spect. Dom. Vasilie de Fogorași Jurat a L. Comit. Crașov	1
Cinst. D. Vasilie Mihailovici Invăt. în Sasea Camerală	1
„ „ Vasilie Bojiancă sist. Invăt. în Giarlește	1
Spect. D. Georgie Faur Nobil de Teuș	1
Cinst. D. Georgie Ventila În Logoj	1
„ „ Georgie Mateevici Invăt. în Cărbunariu	1
„ „ Georgie Paunovici Invăt. în Ciucici	1
„ „ Georgie Nedici Invăt. în Ciclov.	1
„ „ George Hallis Invăt. în Log.	1
„ „ Georgie Săbeu Invăt. în Bineș	1
„ „ Dionisie Lintă Invăt. în Socolari	1
„ „ Dimitrie Iancovici Invăt. în Bogodintși	1
„ „ Constantin Nemuianu Invăt. în Petrilova	1
„ „ Dionisie Petrovici Invăt. în Boeșa	1
Spect. Dom. Ioan Mihuț Crăesc director a Scoalelor Romanești	2
Cinst. D. Ioan Iovan Invăt. în Iladia	1

Cinst. D. Iacov. Alecsandrovici	Învăț. Sasca Montană	1	
" "	Iosif Miclé Invăț. in Slatn.	1	
" "	Iacov. Ioanovici	Învăț. in Nicolint	1
" "	Iosif Lungovici	Invățătoriu in Berliște	1
" "	Iosif Martinovici	Învăț. in Subotița	1
" "	Pavel Barbosu	Învăț. in Ciorta	1
" "	Ilie Bervulovici	Invăț. in Crani	1
" "	Iacov Gaitovici	Invăț. in Greovaț	1
" "	Ilie Miescu	Invăț. in Logoj	1
" "	Iosif Nicolici	Invăț. in Fizeș	1
" "	Ilie Paulescu	Invăț. in Tapia	1
" "	Ioan Muntén	Invăț. in Ocna D. F.	1
" "	Ioan Nicolaevici	Invățăt. in Reșița Camerală	1
" "	Iosif Popescu	Învăț. in Mont.	1
" "	Iosif Popovici	Mané Negot	1
" "	Ioan Paciură	Negotătoriu	1
" "	Constantin Gruici	Diacon și Invăț. in Belint	1
" "	Mihail Dragoiu	Invăț. in Apad	1
" "	Nicolae Marco	Invăț. in Logoj	1
" "	Nicolae Damasciu	Invăț. in Cereștemeș	1
" "	Nicolae Dumitru	Invăț. in Silha	1
" "	D. Traila Prohab	Invăț. in Costel	1
" "	Nicolae Savici	Diacon și Invăț. in Macoviște	1
" "	Nestor Drinca	Invăț. in Merci	1
" "	Nicolae Novac	Invățăt. in Vasiova montană	1
" "	Petru Popp	Diurnist la L. Comit. a Crașovii	1
" "	Petru Codeiu	Învăț. in Jidov	1
" "	Petru Mioc	Invăț. in Vasiova Camer.	1
" "	Popescu Georgie	Invăț. in Iam	1
" "	Traila Cădar	Invăț. in Cizeteu	1
" "	Thema Servian	Invățăt. in Ciclova Camerală	1
" "	Thoma Madincia	Invăț. in Pot	1
" "	Theodor Nedelco	Căldărariu	1

Lipova.

Prea Cinst. Domn. Vasilie Caracioni	Protopresv. Lipovei, precum și al		
Venerabilui Consistor a Temișorii	Asesor	2	
Rever. Păr. Avacum Șerban	Capel in Șiclău	1	
" "	Vasilie Petrovici	Adminis. Paroh Brestoviț	1
" "	Dimitrie Ciuciu	Iero-Diacon și Invăț. in Cuvin	1
" "	Ioan Cefan	Paroh in Radna	1
" "	Lazar Mihailovici	Paroh. Lipovei	1
" "	Mihail Davici	Iero-Diacon și Invăț. Clas. 1-iu	1
" "	Nicolae Suciu	Paroh in Giula	1

Rever. Păr. Pavel Lazarescu Iero-Diacon și Invăț. Clas. al. 2-lé în Lipova	1
„ „ Parthenie Popescu Capelan în Cisdia	1
Mult învăț. D. Alecsandru Lucici Casir. Comun. Lipovei	1
Bine înțeleg. Avraam Mihuț Cleric în Curs. a III-lé din Arad	1
„ „ Vasilie Lungu fost. Invăț. întra II-lea Ciasă	1
D. Nobil Gen născut D. Vichentie de Fogarași Negoț	1
Onoratu Domn Gregor Mihăiescu M. Simigiu	1
„ „ Georgie Jurgi Maistor și Epitrop	1
Onoratu D. Ioan Mărian Negoț	1
Bine înțeleg. Ioan Popovici Sist. Invăț. în Radna	1
Onorat Domn. Constantin Uroș Maistor	1
De bun Gen născ. D. Comaronii Laiși Bild-Hauer	1
Onorat D. Lazar Roșu Localnicul Director	1
Bine înțeleg. Moisi Botău fost. Invăț. Clasului 1-iu	1
Onorat D. Marco Dalici Negotătoriu	1
„ „ Nica Duca	1
„ „ Nicolae Patartii	1
Bine înțeleg. Nicolae Vașarhan Sist. Invăț. în Socodor	1
Onorat D. Stefan Stoica Negoț.	1
„ „ Cristofor Iancovici Maist. și Arend	1
„ „ Theodor Hajii Negoț. și a Cărașurilor din Ardel Conv.	1
„ „ Theodor Bontilă alias Ladislaus M. ferestrariu și a m. m.	
Tehuri Notariu	1

Mehadia.

Prea Cinst. Domn. Nicolae Stoica de Hațeg Protopresv. Orșovei și Mehadiiei și Director Scoalelor Naționale Militărești	2
Cinst. Domn. Iliă Căltun Paroh în Pervova	1
„ „ Ioan Popovici Paroh în Luncașița	1
„ „ Nicolae Mathei Paroh. în Topleți	1
„ „ Borlovan Iero-Diacon și Catiheta Scol. Națion. Roman din Mehadia	1
Preastrălucitu D. Georgie de Mețcer Inpar. și Crăiesc Maior Penzion	1
Preastrăluci. D. Ioan de Alecsovici Crăesc Obertraisiger și primitoriu de sare în Mehadia	1
Cinst. D. Ioan Petrovici Crăesc Traisiger-Amt Pasualist	1
„ „ Ilie Zăbăilă Greț-Fervaltungs Feltvebel în Comp. Mahad	1
„ „ Ioan Petrilă	1
„ „ Dimitrie Dimitrievici a Scolelor Națin. din Mehadia Inv.	1
„ „ Ioan Sandu Neguțătoriu	1
„ „ Ienace Dicu Negoț	1

Oradia mare.

Preasfinț. și Prélumin. Domn SAMUIL VULCAN a Dieț. Orăzi Mari Romanesc Episcop și pré alesul Patron al Naț. Rom.	4
--	---

Orșova.

Preacinst. și prévred. Ajutătoriu a Némului Romanesc Domnul Georgie Oprian	10
Cinst. Dom. Frați Ioan și Pavel Grozav	2
„ „ Laza Ioanovici	1
„ „ Nicolae Marcu Țenovici din Nația Bulgărească	1
„ „ Pavel Ioanovici din Nația Bulgărească	1

Paris.

De mărit Ném născutul Domn Nicolae Bălenu	1
---	---

Pesta.

Prea Cinst. Domn Ioan Theodorovici Paroh Românesc, Consist. Asesor, și Cr. Inter. Țensor	1
Preacinst. D. Atanasie Grabovsci Nobil de Apadia	2
(Ὁ Ἐυγενέστατος Κύριος Ἀργύρος Βράνη Ἐυγενῆς τῆς Βράνης	1
Preacinst. D. Alecsandru Lepora	1
„ „ Anastasie Dera nobil de Moroda	1
„ „ Anastasie Lica	1
(Ὁ Ἐπιμότατος Κύριος Ἀλέξανδρος Ἀγορασὼ	1
Preacinst. D. Anastasie Romilu	1
„ „ Georgie Lazar și fiul C. L.	1
„ „ Georgie Dzico	1
Preainvăt. D. Georgie Muciu Local-Director Scoalelor Românești și Grecești	1
Preacinst. D. Georgie Muciu Comision	1
„ „ Georgie Coda	1

Virgil Onițiu.

Notă. Din exemplarul meu pare că lipsește aci o foaie (ultima) a volumului II, pe care se vor fi aflând abonații din localitățile cu inițiala R, S, T, U, și pe cari deci nu-i pot reproduce.

V. O.

SECETA DIN 1904 ȘI PLANTELE.

Par'că simțim încă zilele calde, aerul uscat și obositor din vara trecută; vedem natura cu icoana ei tristă, arborii îngălbinți și uscați înainte de vreme, câmpurile arse de soare, agri cu sămănăturile veștezite; vitele slabe, cu părul sburlit, cum aleargă după apă, apoi dela o tufă de salcă la alta, ca să-și aline foamea, vedem cum pasările băltărețe, neaflând hrană în alviile pâraelor săcate, pleacă dela noi în alte regiuni; auzim plângerile economilor îngrijați, munca le este zădărnicită, fântânile lor scad mereu, izvoarele nu mai dau apă, sapă fântâni nouă, adeseori inzadar.

Totul este uscat, totul stors de văpaia soarelui. Și e cald, cald și senin într'una. Apa, sufletul pământului, sacă tot mai tare, norii grei, cari altădată răcoriau aerul, adăpau pământul, acum sunt uscați și ei.

Eram ca în mijlocul cutărui deșert din zona caldă, unde ceriul e pu-
rura senin și aerul uscat.

Plantele, cari în alte veri, căutau lumina și creșteau înspre soare, acum își adună frunzele albite de prav, n'au putere ca să folosească lumina soarelui, nu, pentru-că sunt insetate, prea insetate, elementul lor de viață, apa, lipsește.

Cerul s'a îndurat pe la sfârșitul lunii August, ni-a trimis ploaie; plantele adăpate au prins putere, au început a crește ca primăvara, și cu verdeața lor au înveselit întreagă natura.

Pentru plantele noastre, seceta anului 1904, a fost neobicinuită, căldurile tropicali le-au stors și împedecat în desvoltarea ce o urmau. Din cauza aceasta unele (d. e. spicoasele), s'au copt înainte de timp, altele (d. e. castanii sălbatici), uscându-li-se frunzele, au căzut în amortire; iar altele s'au veștezit și uscat de tot (d. e. cucuruzul).

Cevaș mai bine au suportat seceta plantele din pământ, ceapă, ridichi, cartofi, sfeclă; apoi arborii cu rădăcini mai adâncite și mai întinse.

Seceta din vară și căldurile mari, nu erau atât de insuportabile și păgubitoare, dacă plantele aveau umezeala recerută din primăvară, sau de mai înainte, dar deja toamna anului 1903 a fost uscată, iarna ce a urmat abia normală, iar primăvara din 1904 săracă în ploi, îndeosebi luna Maiu, în care plantele încep a crește și lucră mai din putere. Pe când în Maiu 1902 am avut 15 zile cu ploaie, și apă de 89.7 mm., în Maiu 1903 am avut 17 zile cu 62.5 mm. apă, în Maiu 1904 abia am avut 8 zile cu ploaie, și apă abia de 11 mm.*)

După primăvara uscată a urmat vara și mai uscată, însoțită de călduri arzătoare.

Timpul cald și uscat nu eră prielnic desvoltării plantelor, lipseă apa, și fără apă ele nu se puteau nutri, prin urmare nici crește, nici rodî.

Înainte de a vedeă cum s'au purtat plantele noastre față cu seceta anului trecut, și ca să înțelegem cauzele înfloririi de a doua, care în toamna anului 1904 a fost mai bogată, ca oricând, să aruncăm o privire asupra condițiunilor și modului lor de viață.

Ca ființe vii, plantele încă au lipsă de nutremânt, ele însă nu se pot mișcă, și așa sunt îndrumate la locul în care cresc. Nutremântul și-l află parte în pământ de unde îl iau cu *rădăcinile*, parte în aer, de unde îl iau cu *frunzele*. Rădăcinile și frunzele sunt așadar organele prin cari ele se nutresc.

În pământ află plantele diverse materii nutritoare (săruri), și prin o substanță acrie ce o au în rădăcini le topesc în apă, apoi le sug împreună cu aceasta. Apa străbate întreg corpul lor, duce sărurile luate, le așază în toate părțile plantelor, dându-le astfel puterea de creștere și desvoltare. Sărurile intrate în organismul plantelor, trec prin schimbări esențiali, din moarte ce sunt, se prefac în substanțe vii, substanțe organice.

Pe lângă rădăcini, plantele își iau nutremântul cu frunzele. Dacă rădăcina se poate asemăna cu gura animalelor, frunzele se pot asemăna cu gura, stomacul și plămânile lor; da, pentrucă ele mijlocesc nutrirea din aer și tot ele respirațiunea.

*) După observătorul meteorologic al gimnaziului din Blaj.

Se află în aer un corp gazos, dioxid de carbon (CO_2) îi zicem, din acesta își formează plantele nutremântul. Anume verdeața (clorofil) frunzelor, ajutată de lumina soarelui desface dioxidul de carbon, în oxigen și carbon. Oxigenul îl dau frunzele îndărăpt aerului, iar carbonul îl folosesc împreună cu elementele aduse de apă, zidindu-și corpul și preparând feluritele combinațiuni (fărină, zahăr, oleiu, oțet ș. a.) cari parte le întrebunțează, parte le adună în anumite locuri, ca materii de rezervă.

Materiile preparate în frunze, prin număroasele vine (nervi) le duc apa în coada (petiol) acestora, de aci la trunchiu, apoi în sus și în jos, la punctele de creștere (puncte negative), ori la locurile de înmagazinare, fructe, sămânțuri, tubere ș. a.

Cu sărurile supte din pământ, merge apa mai mult prin vasele (trahee) lemnului, pe când încărcată cu materii plastice (hidrate de arbori și albuminoase) formate de frunze, pleacă în jos, mai mult prin vasele din coajă (vase cribroase).

Din acestea se vede, că apa este neapărat de lipsă la nutrirea și creșterea plantelor, fără apă organele lor de nutriție, rădăcinile și frunzele, stau amorțite. Intocmai ca sângele animalelor, percurge apa întreg corpul vegetal, provăzându-l cu materii nutritoare, materii de creștere și înmulțire.

Apa superfluă, transpiră, iese prin frunze și recorește aerul; o simțim aceasta vara în păduri, unde evaporarea ei este mai mare, decât la câmp.

„Să răsară pământul iarba verde... și lemn roditor, care să facă rod“ a zis Creatorul lumii în ziua a treia. Rodirea este țânta de frunte a plantelor, pentru această țântă lucră mai cu putere și mai cu grabă atunci, când condițiunile de creștere sunt nefavorabile, ca în anul trecut, când deja la începutul verii toată materia nutritoare, au îngrămădit-o în organele de înmulțire: în muguri, flori și sămânțuri. Cerealele noastre în vara trecută s'au copt prea repede, și deodată, de unde a urmat că paietele lor au rămas mai fără putere, mai sfărâmățioase de cât în alți ani. Ba tocmai din cauza coacerii grăbite, nice fărina lor n'a avut puterea din alți ani.

Tot așa au purces arborii, de cu vreme și-au adunat materie pentru muguri și pentru dezvoltarea frunzelor.

Lipsind ploile, rădăcinile nu puteau funcționa, nu puteau suge din nutremântul bogat al pământului.

Dar frunzele? acestea aveau aer și aveau lumină? Adevărat, lipseă însă apa și cu ea elementele necesari; apoi fără apă materiile formate în frunze nu puteau fi transportate la locul lor. Frunzele se răsuceau și adunau la olaltă, ca să împedecă evaporarea apei puțină, și să scape trunchiul de uscare.

După timpul, cât trăiesc, deosebim plante de un an (*anuale*), cari se desvoaltă și rodesc în acelaș an, apoi se uscă (grâu, orz, cucuruz ș. a.); plante de doi ani (*bienale*) cari numai în anul al doilea înfloresc și fac sămânța (varză, sfeclă, morcovi, ridichi, ceapă ș. a.); și plante de mai mulți ani (*perenale, vivace*), cari înfloresc și rodesc în decursul mai multor ani (arbori, tufe, viorele, lăcrămioare ș. a.).

Seceta din vara trecută, pentru plantele noastre a fost ca și o iarnă. Cele de un an, cari aveau deja rădăcini bune, au crescut și s'au copt repede. Pe lângă toată seceta, recolta de grâu a fost mai bună decât mijlocie. Cucuruzul (păpușoiu) de vreme, și cel sămănat sub brazdă încă a rodit, celalalt s'a veșezit.

Plantele de 2 ani au crescut puțin, dar au adunat materie necesară pentru dezvoltarea ulterioară, și îndată după secetă au început a crește, unele a înflori și rodi chiar (ridichi, ceapă).

Plantele de mai mulți ani ca arborii, apoi cele ierboase, cari au trunchiul (rizoma) în pământ, cum sunt: viorelele, urzica albă, limba mielului ș. a. au adunat materie de creștere pentru dezvoltarea din primăvară, apoi au stat amortite.

După ploile din August, câmpurile uscate au inverzit. Plantele de doi și mai mulți ani au început a vegeta ca primăvara. Apa intrată în rădăcinile lor le-a trezit din amortire, unele au început a inverzi, altele a înflori și rodi. Frăgarul (dud, *Morus alba*), în 10 Octobrie avea deja fructe coapte. Și cetiam acum prin jurnale, sub rubrica: *Toamnă lungă*, în grădina din cutare loc, au înflorit pomii ca primăvara; apoi: o viță de fragi de grădină a produs de a doua oară, fructele s'au și copt ș. a.

Nu anunțau acestea toamnă lungă — precum nice nu am avut — ci ne aduceau aminte de seceta cumplită, de ploaia dătătoare de viață din August, și de zilele calde ce au urmat, acestea au trezit plantele din amortire și au provocat a doua înflorire.

Nefiind timpul potrivit pentru legare (fructificare), florile s'au scuturat, iar frunzele din toamnă au rămas pe arbori până în iarnă, când degerate și uscate de frig, le-a împrăștiat vântul.

Ca încheiere las să urmeze câteva dintre plantele înflorite a doua oară.

Numele plantei	Inflorește în luna	In 1904 a înflorit a doua oară în luna
Urzica albă (<i>Lamium album</i> L.)	April—Maiu	Octomvrie
Limba mielului (<i>Borrago</i> off. L.)	Iunie—Iulie	Noemvrie
Sălata de câmp (<i>Ficaria ranunculoides</i> Roth)	Martie—Maiu	Octomvrie
Luminărica (<i>Verbascum phlomoides</i> L.)	Iulie—August	Oct.—Nov.
Vioreaua (<i>Viola odorata</i> L.)	Martie—April	Octomvrie
Saschiu (<i>Vinca minor</i> L.)	Maiu—Iunie	Noemvrie
Barba caprei (<i>Tragopogon pratensis</i> L.)	Maiu—Iunie	Octomvrie
Scaiu muced (<i>Onopordon Acanthium</i> L.)	Iulie—August	Octomvrie
Scumpia (<i>Syringa vulgaris</i> L.)	Maiu—Iunie	Octomvrie
Frăgarul (<i>Morus alba</i> , <i>M. nigra</i> L.)	Maiu	Septemvrie
Merii, perii și prunii	April—Maiu	Octomvrie
Castanii sălbatici	Maiu—Iunie	Septemvrie

Dr. Ambrosiu Chețianu.

CÂTEVA DATE ISTORICE PRIVITOARE LA BANAT ȘI ROMÂNII BĂNĂȚENI.

de

N. Dobrescu.

În decursul cercetărilor, ce am făcut în timpul din urmă la arhivele din Viena, cu privire la trecutul bisericesc al Românilor, am avut adeseori ocaziunea să întâlnesc acte și documente, cari nu priveau deadreptul obiectul, ce pentru moment, mă preocupă, dar care totuș se raportau la trecutul nostru în genere. Preste cele mai multe din ele, ca preste unele ce ieșiau din cadrul preocupățiunilor mele de moment, am trecut; numai la vreo câteva — puține de tot, de altfel, la număr — m'am oprit, luând mici însemnări și date din ele, cu gândul, cu intenția de a le semnală atențiunei aceloră cari se interesează de trecutul românesc pe mai multe terenuri decât cel pur bisericesc. Pe baza scurtelor notițe ce am, voiu vorbi mai la vale despre două documente, ce privesc Banatul și pe Româniii bănățeni, ambele aflătoare în K. K. Hofkammer archiv (Wien Johannesgasse 6) în fascicolul 15,397 intitulat „Neoacquisitica“ dintre anii 1686—1745.

* * *

Cel dintâi dintre aceste documente este o descriere amănunțită a Banatului cu data de 12 Decemvrie 1734, făcută din ordinul generalului comandant și prezident al administrațiunei, contele Hamilton, în care e schițată împărțirea și felul țării, însușirile supușilor, apoi organizarea și administrarea internă.¹⁾ Publicarea în întregime a acestei descrieri, care nu are nici mai mult nici mai puțin ca 252 pagini, și care mai e apoi însoțită și de 16 anexe, ar reclamă mult timp; pentru scoaterea unei copii, și mulți bani, pentru tipar. Lăsând publicarea pe sama celor ce vor dispune de bani și de timp, și se vor interesă mai deaproape de chestiune, mă voiu mărgini să fac numai o scurtă dare de samă, un rezumat asupra conținutului acestei descrieri, reproducând la urmă și câteva pasagii din ea.

Această „descriere amănunțită“ începe prin a se ocupă de timpul cât Banatul a stat sub stăpânirea turcească, apoi de granițele sale, de împărțirea de odinioară a Comitatelor, de origina cuvântului „banat“, de împărțirea actuală în districte, de mărirea țării, de natura terenului, care e considerat ca fiind propriu pentru agricultură, creșterea vitelor și cultura viei, asemenea pentru arbori fructiferi și pentru creșterea albinelor; manufacturi; în pământ se află diferite minerale. Apele cari udă Banatul sunt: Dunărea, Tisa, Murășul, Timișul, Bega, Caraș, Nera, Cerna, Bersava și

¹⁾ Titlul ei complet, în limba germană, sună:

„Ausführliche Beschreibung, welche auf Befehl des Commandirenden Generalen und Administrationis Praesidis Herrn Graffen von Hamilton Excellenz; von dem Temesvaer Bannath in was die Eintheilung und Beschaffenheit des Landes, als auch die Eigenschaft derer Unterthanen nebst der innerlichen Verfass- und Administrirung desselben bestehe, entworfen worden. — Temesvaer den 12-ten Decembris 1734“.

Poganici. Defectele Banatului sunt: lipsa de lemne în oare-care locuri (și cum s'ar putea remedia acest rău), e expus adesea inundațiilor, printre vite se ivesc boale, aerul nu e curat în toate locurile. — Capitala este Timișoara (se dă origina numelui); fortăreața Orșova e și pas spre Turcia, se vorbește apoi de Panciova și de Uipalanca, și de alte târguri și orașe. Se fac câteva observațiuni asupra episcopiei de Cianad. Se enumără diferitele națiuni cari locuiesc în Banat: Sârbilor și Românilor li se descrie hrana, îmbrăcămintea, locuința, religiunea, inclinarea lor spre transmigrare. Se vorbește apoi de Sârbii catolici, de satele ungurești, de familiile germane; Iudei, Germani și Spanioli; Greci, cu privilegiile de care se bucură, și cum sunt mai mult vătămători decât folositori țării; în fine de Țigani. — Mai departe descrierea se ocupă de organizarea internă, de forma de guvernare, de ceace are de îngrijit administrațiunea imperială, ale cărei oficii subordonate sunt: Cancelaria imperială de războiu (die kayserl. Feldtkriegs-Cantzeiley), cum e organizată aceasta, starea ei rea de până atunci și cum se poate îndrepta pe viitor; Contabilitatea (die Buchhalterey); Socolile pot fi censurate mai cu folos în loc decât la Viena, cum eră rânduit mai înainte și ce e de făcut pe viitor; oficiile de incassare (Cassa-ämter) din Timișoara, cum eră mai înainte și de ce s'a schimbat; Provincial-cassa; Saltz-cassa; Ober-Mauth-cassa (veniturile aproximative ale vămii); Bergwercks-cassa (motivele pentru care a fost înființată). Die bannatische Hauptcassa și oficiile dependente de ea. Descrierea se ocupă apoi de mine și exploatarea lor, citează principalii funcționari (ca: Bergmeister, Probierer, Füttenmeister, Einnehmer, Zeugschreiber) ai minelor, cari trebuie să se poarte cu blândețe cu cei-ce lucrează și de ce anume? Se recomandă îngrijirea și mai departe de mine, arătându-se calitatea metalului din Banat, în special a celui din mina „Maydanbek“. Se vorbește apoi de mina „Csernestiza“, „Oraviza“, „Dognatska“, apoi de minele de fier „Bogschan“, „Luncany“, cât produc toate minele, cât se cheltuiește pentru ele, și ce câștig mai rămâne. Se vorbește apoi de salinele din Banat, de consumul anual al sării, de numărul depourilor de sare; apoi de vămi, de norma deosebită a vămilor; despre folosul tabelor de comerț (Mercantiltabellen); despre funcționarii de district; starea în care se află contribuțiunea, înbușătătirea, ce li s'ar putea face; ce are de observat administratorul-șef (Oberverwalter) cu privire la aceasta. Felul de repartizare de până atunci al contribuțiunei. Prescripțiuni în privința conscrierei de decimă: parte în bani, parte în natură. Mai departe descrierea se ocupă de marșurile și de dislocările trupelor; apoi de menținerea bunei ordine, de numirea unui alt comisar, de plata lui; despre felul cum se dă dreptatea prin județe, și cum ar trebui să fie după institut, căruia nu se urmează, și de ce? Ce consecințe rele atrage după sine aceasta; Cum ar fi de îndreptat acest rău; se vor propune sesiuni ordinare, sentințele se vor protocolă și dă în scris afară. Ce ar fi de observat în cauzele majore. Desordinea în cestiunile tutelare. E nevoie de funcționari capabili, atrași prin bune lefuri; cum

trebuie să fie instruiți funcționarii cari au să dea dreptatea. Defetele în genere în justiția din Banat; prescripțiunile institutului în aceasta cestiune, procesele criminale sunt pertractate aparte; cele civile însă sunt pertractate de o comisie comună și ratificate de administrațiunea imperială. Greul vine asupra auditorului țării, de aceea ar mai fi nevoie de un adjunct; cum se vor cerceta la administrație materiile judecătorești, protocolarea sentințelor. — La Orșova se află un Granizauditor. Despre comisiile extraordinare; îngrijirea de banii destinați miliției; construirea fortificațiunilor dela Timișoara și Orșova în antreprisă. Fondul de fortificații pentru Banat; fondul pentru construirea edificiilor financiare (Cameralbaufundus); personalul fortificațiunilor bănățene. Corpul inginerilor cu salariile și îndatoririle lor. Furnizarea paturilor și a lemnelor de încălzit pentru garnizoană; luminări de strejuit (Wacht-Kärtzen) și medicamente. Despre starea lucrurilor în provincie; raport în privința poștelor (Campiaturen-Landvorspeums), numărul și organizarea lor; oficiile de navigațiune (Schiff-ämter); despre starea politică; despre prosperarea comerțului, întemeierea manufacturilor, fabrica de postav, producerea mătasei, fabrica de aba; sticlăria; pielăria; desființarea monopolului, făurăria, fabricarea cuelor, topitoarea de alamă, fabrica de hârtie, fabrica de tapiterie. Instruirea locuitorilor țării în ale manufacturei, rânduiala ce e de făcut cu meseriile și profesiunile, în special cu debitul băuturilor spirtoase; nu mai puțin și cu celelalte lucruri de consumație; introducerea grânelor; necețitatea unor dispozițiuni în caz de foc. Mijloacele de stărpirea hoților ar fi: *a*) o miliție de țară, suficientă la număr, *b*) procedarea cu asprime în contra celorce au prietini cu hoții (gazdele); *c*) întrebuițarea Sârbilor catolici la extirparea hoților; *d*) Cheltuirea unor sume mai mari pentru spionarea hoților; *e*) preoțimea sârbească ar putea să contribuie și ea mult la aceasta. Necețitatea unei ordine la păduri; prevenirea desordinelor. Regulament pentru miliție; facerea șurelor de fân; Construirea carantinelor, comisarul și medicul lor. Observări în privința celor bisericesti; Convertirea Sârbilor și a Românilor. Îngrijirea de biserici și școale, ce e de observat cu privire la acestea. Despre construirea unui spital. Ridicarea fortificațiunilor și avantajul ce ar fi când în Banat s'ar află trupe număroase. Descreditarea funcționarilor.

Acesta e cuprinsul întregii descrieri expus în modul cel mai sumar posibil. De bună seamă că acei ce se ocupă sau se vor ocupa cu istoriografia Banatului, vor găsi, când se va publica în întregime ducumentul, lucruri interesante, pe care numai o expunere sumară a cuprinsului, ca cea de mai sus, nu le poate releva îndeajuns. Până la acea publicare, și în așteptarea ei, dăm mai la vale numai câteva pasagii din această descriere.

La enunțarea națiunilor, ce locuiesc în Bănat, descrierea se oprește vorbindu-ne mai pe larg de Sârbi (pe cari îi numește Rätzen) și de Români (Walachen).

„Die Rätzen und Wallachen, so¹⁾ die Hauptnation in diesem Land ausmachen.

Die Raitzen²⁾ seynd noch eine Descendenz von der alten Illyrischen³⁾ Nation; die Wallachen aber gantz Wahrscheinlich eine Reliquie von denen alten römischen Colonien; beede⁴⁾ Nationes leben an sich sehr schlecht, haben mehr als die Helffte des Jahrs strenge Fasten in welcher ihnen öfters nicht einmahl von Schmaltz oder Eiern zu essen verstattet ist, trinckhen mehrentheils Wasser, wann sie aber zum Wein trinckhen kommen, exceediren sie gemeinlich, halten mehr von den rauchen, karten und saurlichen Wein (absonderlich wann er dickh roth ist), als von den allerbesten, ihr liebstes Getränk ist der Rakia, Busa⁵⁾ und Scherbet wovon der erstere von Zweschken, der andere von Hirsch,⁶⁾ und der dritte von Hönig gebrennt, und zu bereithet wird.

Die Wallachen suchen, was das Essen anbelanget, ihre beste Nahrung an den so genannten Maley⁷⁾ und Mamalika, welches von türckhischen Waitzen, vulgo Kukuruz, gebachenes⁸⁾ Brodt ist; sie rühren nemblich das Kukuruzmehl ohne Saurtaig, oder Saltz, noch sonsten das geringste darzuzunehmen (bloss in warmen Wasser ab) formiren Kucchen daraus, lassen es in heissen Aschen bachen⁹⁾ und gebrauchen sich so dann dessen zu ihrer täglichen Speis. Dass sie sich in Ihren Kleydungen sehr miserabel aufführen müssen, ist dahero leicht zu erachten, weil sie alles, was darzue erforderet wird, in ihren Häusern selbst fabriciren lassen, wie dann die Weiber nicht nur allein die Leinwanth zu denen Hembtern,¹⁰⁾ sondern auch die Wollene Zeug zu denen Ober-Kleydern auf ihre Arth trefflich zu würckhen, und ex toto zuzurichten wissen, geben also denen Kauffleuthen dissfahls wenig Geld zu lösen, ausgenohmen, dass ein und andere von denen reichisten dann und wann von blauen Tuch oder Abba sich Kleyder anschaffen; anstatt der Schue bedienen sie sich der so genannten Bochkorn,¹¹⁾ welche sie aus denen rohen Häuten ausschneiden und mit Rühren¹²⁾

¹⁾ Pentru Welche de azi.

²⁾ In loc de Rätzen de mai sus.

³⁾ A confundă pe Sârbii cu Ilirii, a îi face o descendență a lor, este o eroare, care apare destul de des în actele timpului, eroare formată, precum am mai observat și cu altă ocaziune, din cauza tendinței ce aveau scriitorii bizantini d'a archaiză, d'a numi po-poare nouă cu numele celor de altădată, din cauză că se aflau pe teritoriul ocupat altădată de aceste de pe urmă.

⁴⁾ Astăzi „beide“.

⁵⁾ O băutură obicinuită de Sârbi, de culoare roșie, după afirmațiunea unor bănățeni, pe cari îi am întrebat.

⁶⁾ Probabil în loc de die Hirse == meu; căci Hirsch este cerb.

⁷⁾ In loc de mălaiu.

⁸⁾ Pentru gebackenes de azi.

⁹⁾ Ca la nr. 4.

¹⁰⁾ Azi Hemden.

¹¹⁾ Cred că-s opincile.

¹²⁾ Azi Riemen.

an den Fuss machen. Die Häusser bauet sich gleicher gestalten ein jeder selber, grabt etliche Stützen in die Erden, richtet ein schlechtes mit Stroh- oder Baumrinden gedeckhtes Dach darauff, und verschnüret es in denen Wänden, mit S. V. Koth, oder wohnen wohl gar in ausgegrabenen Erdhütten.

Im übrigen seyn sie von gutten Willen, obschon malitios und wenig cultivirt, bekennen sich zu der griechisch- oder Schismatischen Religion, geniessen vermög überkommenen kayserlichen Privilegio das liberum Exer- citium Religionis, halten auch ihre aigene Geistliche und Kirchen, besitzen verschiedene Clöster, und erkennen in geistlichen Sachen die Jurisdiction ihrer Bischöfe, deren zwey in dem Bannat sich befinden, einer zu Temes- vaer der andere zu Verschez, leben mittels so wohl Geistliche als Saecu- lares in sehr grosser Unwissenheit, und Unordnung ohngeachtet sie so vill Fast- und Festtäge zu celebriren pflegen; haben auch in der Geburth, oder sonst unter sich keine andere Distinktion oder Praerogativ, als dass ein Boliar, das ist ein Wohlhabender Mann mehr als ein anderer Contribuent bey ihnen geehret wird; dass schlimmste an ihnen ist, dass sie zu Trans- migriren so sehr geneigt seyen, wannerhero mit solchen niemahlen auf eine rechtschaffene Populirung (ausser sie werden sehr leidentlich in onere tributario und denen Robathen gehalten) ein sicherer Antrag zu machen, ja es wurde noch ein weith üblers-Aussehen damit haben, wan nicht die grosse Fruchtbarkeit und andere beneficia des Landtes auch der respective anderer Länder mehreren Geld verdienst sie von selbst beylocketen.

Zu verwunderen ist es, dass mann nach Eroberung des Landes unter diesen Rätzisch- und Wallachischen Nation annoch etliche Dorffschafften, als Rikas in dem Temesvaer District, Carrachova und Galina in dem Verschezer, dann Slatina in dem Caranseber District gefunden, die viele Specimena der catholischen Religion auch während türckischer Bottmä- sigkeit annoch beybehalten haben, und gibt Anlass zu glauben, dass es noch eine Überbleibnuss von denen alten Hungarn seyen müsse, ohnge- achtet sie von denen national Unterthanen weder in denen Sitten noch Sprach oder Kleidung ein geringsten differiren

Mai reproduc încă un pasagiu din acest document, unde se fac câteva observațiuni cu privire la cele bisericesti, se vorbește de convertirea Sâr- bilor și Românilor, apoi de îngrijirea bisericilor și școalelor:

. Im übrigen wurde es auch nicht schaden, wann die kayserl. Administration als eine nicht minder in politicis ange- stellte Landesobrigkeit auf das punctum Religionis ein obachtsames Aug hielte, und pro augmento fidei orthodoxae umb die Kirchen und Schullen sich möglichst annemete, zu welchen eines Theils Seine in Gott ruhende Excellenz Herr Graff von Mercy lobwürdig angefangen, und zu Beförderung

der Ehre Gottes die allhiesige Thun-Kirchen¹⁾ mit einer musicalischen Banda unter dem Directorio eines Capellen-meisters versehen und von dem aerario nach Ausweiss des anverwahrenen Aufsatz jährlich mit . . . fl. bezahlen lassen; — Respectu Religionis toleratae sen schismaticaе vero möchte nach an Handanlassung der internu 12-ten Aprilis 1727 allergnädigst geschöpfften kayserl. Resolution wohl invigiliret werden und könnte unter andern die Religion merklich befördern.

So ferne zur Unterhaltung deren Convertiten Rätz- und wallachischen Poppen, wofon sich in kurtzer Zeith bis fünff hervorgethan, etwas ausgeworffen, so forthin der Carachova zu dem bereits alldastehenden mehrer Jesuiten angestellet, unterrichtet, folglich da man sich sicher versehen kann, in exercitio Religionis gebraucht wurden, indeme man die Hoffnung hatte in kurtzer Zeith ein- und andere Dorffschafften zur wahren Glaubens-Bekanntnuss²⁾ zu bringen, dem gemeinen Mann aber in seiner Blindheit die Augen aufzuthuen als welchen die schismatische Geistlichkeit theils durch den aus seiner Thumheit³⁾ und Unverstand herrührenden ungemeynen Gehorsam, theils durch die sich zu eignende Jurisdiction, sowohl nach Willkhur dominiret, so aus willen politischen Ursachen wohl ein näheres Einsehen meritiren thate.

Betreffend die übrige 2 Stuckh nemblich die Obsorge vor⁴⁾ Kirchen und Schullen, damit zihlt man nach dem Statu praesenti hauptsächlich auf die schon wükklich in Bannat befindlichen catholicischen Ortschafften ab, und hätte man hierauf in der That billich umb so mehrerers zu gedencken, als bey der bishero gar schlecht an manchen Orthen die Jugend in den Christenthum unterrichtet, vill⁵⁾ weniger zu anderen nothwendigen Erlehnungen als Lesen, Schreiben, und dergleichen angehalten worden zu Emendirung dieses Fehlers nun, woran der dermahlige Bischoff Freyherr von Falkenstein bereits villes⁶⁾ corrigiret, könnte noch weithers denen Parochis locorum (vermög Beylaag ein namhafftes darauf ex parte aerarii verwendet wird) zugeordnet werden, nicht nur allein selbstn sich mehrere Mühe zu geben, ihre Pfarrkinder und in specie die Jugend in denen Fundamentis fidei fleissiger zu unterweisen, sondern auch auf Einführung deren Schullen in ihrer Dieces und Hauptsächlich hier in Temesvaer die H. Jesuiten auf die Tradirung einer Geometrie und Etique in teuscher Sprach, worinnen man sie von Seythen⁷⁾ der kayserl. Administration nach allen Kräfften unterstützen wurde, besser bedacht zu seyn und andurch die Jugendt welche entweder die Fähigkeit, oder die Mittel denen Scholis

¹⁾ Domkirche.

²⁾ Bekenntniss.

³⁾ Dumheit.

⁴⁾ Für.

⁵⁾ Viel.

⁶⁾ Vieles.

⁷⁾ Seiten.

classicis abzuwarthen nicht haben, so vill möglich zum Fortkommen zu cultiviren und nicht noch ferner in der Thumheit dahin wachsen lassen.

* * *

Al doilea document este o catagrafie, o statistică, sau cum e ea însăș intitulată, o specificațiune a tuturor satelor, a districtelor din Banat, făcută după revizuirea ce s'a întreprins la finea anului 1743 cu privire la contribuțiuni.¹⁾

Această „specificațiune“ are mai întâiu o tablă sinoptică a districtelor, a satelor, a mănăstirilor și a dărilor din tot Banatul. Această tablă nefiind prea mare, îi fac aci loc imediat:

Nomina der Districten	Hat Orth- schaften	Klöster	Personal Köpff.	Facult. Köpff.	Contrib. in Jahr 1743	
					fl.	kr.
Bezkerecker	29	—	944 ¹ / ₂	582 ³⁰ / ₆₀	16817	41 ⁸ / ₄
Caransebeser	75	—	4107	1872 ⁴⁶ / ₆₀	31936	27 ¹ / ₂
Czackovaer	65	2	3203	2274 ²⁸ / ₆₀	43198	6
Czannader	17	—	793	728 ⁸¹ / ₁₂₀	11960	42 ² / ₈
Lippaer	43	—	2214	1066 ¹⁴ / ₆₀	18481	22 ² / ₈
Lugoser	96	—	4631	1684 ⁵⁶ / ₆₀	34792	37
Orsovaer	37	—	1597	641 ²¹ / ₆₀	12386	45 ¹ / ₈
Pancsovaer	12	1	470	227 ⁴² / ₆₀	6020	55
Temesvarer	51	1	2253 ¹ / ₂	1724 ⁶⁶ / ₆₀	33865	15
Wypalanker	51	—	2341	1229 ⁴⁸ / ₆₀	25147	30 ¹ / ₂
Werschezer	66	3	4833	2444 ¹⁸ / ₆₀	54565	28 ¹ / ₂
Suma	542	7	26727	14476 ¹⁹ / ₄₂	289172	51 ¹¹ / ₁₂

După acest tabel²⁾ urmează lămuriri asupra denumirilor de Personal- und Facultates-Köpfen.

O parte destul de interesantă a acestei statistici este cea în care se înșiră rând pe rând toate satele (542 la număr) din fiecare district,

¹⁾ „Specification samentlicher Bannatischen Districten und deren in selbiger sich befindenden Ortschaften mit Ausweisung des Contributionalis nach der mit Ende des 1743 Jahr vorgenommenen Revision aller Personal und Facultates-Köpfen“.

²⁾ Care e introdus cu cuvintele: „In dem Bannat seynd seit den letzten Krieg verblieben 11 Districten unter nachfolgender Benennung und summarischer Beysetzung aus wie vill Ortschaften Personal- und Facultates-Köpfen, ein jeder District bestehe, und wie vill er davon contribuire“.

făcând apoi la fiecare sat observațiunea de ce populațiune este locuit. Așa se notează dacă e locuit numai de Sârbi, sau numai de Români, sau dacă e locuit și de Sârbi și de Români împreună, sau în fine ce alte naționalități în afară de aceste două se mai află în satele și orașele Banatului. Această parte e prea întinsă; lăsând publicarea în întregime și a acestei statistici pe sama altora, mă mărginesc a da cu această ocaziune numai rezultate din ea.

În districtul *Beșchereciu* din 29 localități: 28 sunt locuite de Sârbi; 1 de Sârbi și Nemți.

În districtul *Caransebeș* toate cele 75 de localități sunt arătate ca locuite de Români; afară doar de orașul Caransebeș, unde pe lângă Români sunt arătați și Nemți.

În districtul *Csacova* din cele 65 localități denumite, 49 sunt românești; 11 Sârbești; 4 sârbești-românești și 1 Nemțesc. Cele două mănăstiri din acest district sunt Partosch-Klösterl și Szent Georg u. Klösterl. La ambele mănăstiri se află observațiunea „Raitzen“.

În districtul *Cianad* din 17, 14 sunt locuite de Sârbi, 1 de Nemți, 1 de Români și 1 de Catolicii Paulicieni.

În districtul *Lipova* din 43, Românești sunt 22, Sârbești 14, Sârbești-românești 4, Nemțești 3.

În districtul *Lugoș* toate cele 96 sunt arătate Românești, afară de orașul Lugoș, în care pe lângă Români sunt arătați și Nemți.

În districtul *Orșova* toate 37 Românești.

În districtul *Panciova* toate cele 12 localități sunt Sârbești, afară de orașul Panciova unde mai sunt și Nemții arătați. Mănăstirea este Oppova.

În districtul *Timișoarei* din 51 de localități, 19 sunt locuite de Români; 17 de Sârbi; 4 de Sârbi și Români; 7 de Nemți, 1 de Italiani, 1 de Bulgari-catolici, 1 de Sârbi-catolici și 1 de Călugări; aceasta de pe urmă e mănăstirea Pesdiu (Pesdiu-Klösterl).

În districtul *Uipalanca* din 51, sunt 42 Românești, 8 Sârbești și 1 Nemțesc.

În fine în districtul *Vârșeț* din 66 localități, 40 sunt locuite de Români, 16 de Sârbi, 7 de Sârbi și Români și 2 de Nemți. Mănăstirile sunt Meschiz, Schemlok și Sredestie, cu observarea de Rätze.

*

Când se va publica această statistică în întregime va deveni, cred, destul de interesantă prin faptul că s'ar putea face o comparațiune între întinderea elementului Românesc în Banat, în prima jumătate a secolului al XVIII și între cea de astăzi punându-se satele de atunci cu populațiunea lor față în față cu cele de azi și trăgându-se concluziile respective.

* * *

Un lucru cred, că va rezultă din aceste câte-va date, cu destulă claritate, pentru orișicine, că adică noi suntem încă departe de a fi cules

de prin arhive tot materialul care privește istoria noastră. Prin munca de 20 de ani a baronului Hurmuzaki și a celor câțiva ce au mai lucrat după el, nu s'a strâns încă tot ce este referitor la noi în arhivele din Viena; va mai trebui încă multă muncă, va mai trece, poate și mult timp până ce se va culege totul. Aceasta e o convingere la care am ajuns, lucrând și eu câtva timp în susnumitele arhive.

Repertoriu bibliografic

al producțiunii literare române din țară pe anul 1904.)*

I. Literatură bisericească.

Cărți de administrație bisericească.

- Consistoriul arhidiecezan, Sibiu: Protocolul sinodului arhidiecezan gr. or. rom. din Transilvania, 1904, form. 8°. pag. 152, preț. 1·20 cor., Tip. arhid., Sibiu.*
- Consistoriul diecezan, Arad: Protocolul sinodului eparhial din a. 1904, form. 8°, pag. 140. Tip. diecez. Arad.*
- Consistoriul metropolitan, Sibiu: Protocolul congresului național-bisericesc din a. 1903, form. 8°, pag. 260, preț. 2 cor., Tip. arhid., Sibiu.*

In presa periodică.

Ca și în alți ani organele noastre bisericești s'au ocupat și în anul 1904 — îndeosebi cu chestiuni de administrație bisericească. Din materialul ce ne preocupă remarcăm la acest loc următoarele:

„*Biserica și școala*“ (organul diecezei gr.-or. rom. a Aradului, apare în Arad, odată pe săptămână, anul XXVIII, prețul K 10— pe an), a publicat în materie de literatură bisericească: de C. Lazar: Chestiunea catehizării în școlile populare (43, 44); Numerii de aur ai cateh. ortodox. (48, 49).

„*Foaia diecezană*“ (organul diecezei gr.-or. a Caransebeșului, apare în Caransebeș, odată pe săptămână, an. XVII, prețul K 10— pe an): Lecțiuni din religie (3, 4, 5, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 26, 27, 30, 33, 35, 36, 49, 51).

„*Telegraful Roman*“ (organul arhidiecezei gr.-or. din Transilvania, apare de 3 ori pe săptămână în Sibiu, anul LII, prețul K 16— pe an), a publicat: Dr. Proca: Creștinismul și femeile (21, 22); Gan: Biserica și probleme sociale (100, 101, 102, 103); I. Regman: Iisus în lumina v. XIX (26, 27, 28, 37, 38, 39); Muntean I.: Postul (106, 107, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 116.)

„*Unirea*“ (organul metropoliei gr.-cat. rom. din Ungaria și Transilvania, apare odată pe săptămână în Blaj, anul XIV, prețul K 12— pe an), a publicat de Balan I.: Concepțiunea nepătată (50); Bud Tit: Prin ce mijloace poate câștiga păstorul sufletesc stima, iubirea, adheșiunea și încrederea poporului credincios (42—47); Vasile Ep.: Cuvântul păcii (2); Pastorală Ep. Radu (3); Barbulescu Al.; Cestiuni liturgice (17, 21, 31—32.)

*) Pe baza rapoartelor întrate dela librăriile editoare.

„Gazeta de Duminecă“, apare odată pe săptămână în Șimleul Silvaniei, anul I, prețul K 6.— pe an, a publicat de Toduțiu Ioan: Credință, nădejde și iubire (16.)

II. Literatură școlară.

A. Scrieri pedagogice.

- Consistorul metropolitan, Sibiu*: Plan de învățământ pentru instit. pedagogic, form. 8°, pag. 34, preț. 20 fil., Tip. arhid., Sibiu.
 — Plan de învățământ pentru școlile populare, form. 8°, pag. 40, prețul 20 fil. Tip. arhid., Sibiu.
Florea Ana: Schițare de prelegeri pedagogice, form. 8°, pag. 298, prețul 1 cor. Tip. sem. Blaș.
Pletosu Greg.: Reforma învățământului superior în institutul gr. or. din Sibiu form. 4°, pag. 24. Tip. „G. Matheiu“, Bistrița.

B. Scrieri didactice.

- Alexi Ioan*: Catechismul mic, ediț. XXIV, pag. 32, prețul 20 fil. }
 „ „ „ „ XV „ 72, „ 40 „ } Tip. diecez., Gherla.
Aron N. și Berescu Ioan: Religiuinea pentru școlile populare, an. II-lea, form. 8°, pag. 72, prețul 30 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
 — Religiuinea pentru școlile populare, an. III-lea, form. 8°, pag. 80, preț. 30 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
Dariu Ioan: Geografia patriei etc., ediț. VII, form. 8°, pag. 106, prețul 70 fil. Tipogr. Ciureu, Brașov.
Dogariu Domețiu și Dariu Ioan: Elemente din Geometrie, ediț. III., form. 8°, pag. 48, prețul 50 fil. Tipogr. Ciureu, Brașov.
Făgărășanu Dioniz. și Moldovan S.: Geografia pentru școlile medii, după Laky, Tom. I. Regatul Ungariei, ediț. II., form. 8°, pag. 132, preț. 2 cor. Tip. Mureșianu, Brașov.
Hossu Iosif: Stereometria desemnativă, form. 8°, pag. 110, prețul 1.80 cor. Tip. sem. Blaș.
Istoria biblică a testamentului vechiu, ediț. IV., form. 8°, pag. 63, prețul 40 fil. — Tip. diecez. Gherla.
Lacea, Dr. Const.: Manual de limba germană, ediț. I, form. 8°, pag. 212, preț. 1.80 cor. Tip. Ciureu, Brașov.
Lurtz F. E.: Aritmetica pentru școlile populare (trad.) part. II., ediț. II., form. 8°, pag. 110, prețul 70 fil., Tip. Mureșianu, Brașov.
Mai mulți prietini: A doua carte de cetire, form. 8°, pag. 120, prețul 56 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
Moldovan Iosif, Stef Nicolae, Boscan Nicolae, Groșorean Iuliu, Vancu Petru, învățători: ABC pentru elevii clasei I, ediț. IV., form. 8°, pag. 82, prețul 40 fil. Tip. diecez. Arad.
 — Carte de cetire pentru elevii clasei a II-a, ediț. II, form. 8°, pag. 80, prețul 40 fil. Tip. diecez. Arad.
Negruțiu I. F.: Constituția Patriei, ediț. III, form. 8°, pag. 48, prețul 36 fil. Tipografia sem. Blaș.
Onițiu Virgil: Carte de cetire pentru cl. I. și II. reală și gimnaz. etc., ediț. I., form. 8°, pag. 350, prețul 3 cor. Tip. Ciureu, Brașov.
Papiu Ioan: Legendariu, ediț. IV., form. 8°, pag. 110, prețul 60 fil. Tip. diecez. Gherla
Petrovițiu Ioan: Istoria universală, vol. I. edit. I., form. 8°, pag. 212, preț. 2 cor. Tip. Ciureu, Brașov.
Pîpoș, Dr. Petru: Didactica, ediț. IV, form. 8°, pag. 143, prețul 2 cor. Tip. „Carmen“, Kolozsvár.
Popea Ioan: Carte de cetire pentru I. și II. cl. gimn. și reală etc. revid. de Dr. Const. Lacea. prof., ediț. V, form. 8°, pag. 255, prețul 2.40 cor. Tip. Mureșianu, Brașov.

- Popescu Ioan*: **Ântăia carte de cetire**, form. 8°, pag. 80, prețul 40 fil. Tip. arhid. Sibiiu.
- Pușcariu, Dr. Il.*: **Isagogia**, form. 8°, pag. 112, prețul 3 cor. Tip. arhid., Sibiiu.
- **Limba maternă**, form. 8°, pag. 96, prețul 80 fil. Tip. arhid., Sibiiu.
- Schullerus-Popovici*: **Carte de cetire și gram. magh.** P. I, ediț. III., form. 8°, pag. 88, prețul 50 fil. Tipogr. W. Krafft, Sibiiu.
- **Carte de cetire și gram. magh.** P. II., ediț. III, form. 8°, pag. 158, preț. 1 cor. Tip. W. Krafft, Sibiiu.
- Șpan, Dr. Petru*: **Noul Abecedar**, form. 8°, pag. 64, prețul 40 fil. Tip. arhid., Sibiiu.
- **Călăuza noului Abecedar**, form. 8°, pag. 20, prețul 20 fil. Tip. arhid., Sibiiu.
- Ștef Nicolae*: **Rugăciunile școlarilor și cântări bisericesti**, ediț. III, form. 16°, pag. 72, prețul 40 fil. Tip. diec. Arad.
- Vuia Iuliu*: **Curs practic de constituția patriei**, form. 8°, pag. 73, prețul 40 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
- **Învățământ practic din Istoria naturală**, form. 8°, pag. 114, prețul 60 fil. Tipogr. Ciureu, Brașov.

C. Programe școlare.

- Bologa, Dr. V.*: **XVII. Programă a școlii civile de fete cu internat etc.**, form. 8°, pag. 48. Tip. arhid. Sibiiu.
- Direcț. gimn. din Blaj*: **Raportul despre institutelle de învățământ gr. cat. din Balázsfalva — Blaș**, form. 8°, pag. 128. Tip. sem. Blaj.
- Direcțiunea școlii de fete din Beiuș*: **Programa școlii de fete pe anul școl. 1903/4**, form. 8°, pag. 130. Tip. sem. Blaj.
- Direcțiunea seminarului Andreian*: **Programa școlii pe a. 1903/4**, form. 8°, pag. 64. Tip. arhid., Sibiiu.
- Direcțiunea școlii primare din Seliște*: **Anuarul IV**, form. 8°, pag. 44. Tip. arhid., Sibiiu.
- Gheție Ioan*, dir. gimn. Năsăud: **Raportul gimn. sup. fund. pro 1903/4**, form. 8°, pag. 178. Tip. „G. Matheiu“, Bistrița.
- Omișiu Virgil*: **Anuarul XL al școllelor medii gr. or. române din Brașov**, form. 8°, pag. 154.
- Oprîșa, Dr. Pavel*: **Programa gimnasiului din Brad, 1903/4**, form. 8°, pag. 40. Tip. arhid., Sibiiu.
- Vlaicu Arseniu*: **Anuarul școlii comerciale sup. gr. or. rom. pe 1903/4**, form. 8°, pag. 110. Tip. Ciureu, Brașov.

In presa periodică.

„*Foaia diecezană*“ a publicat: **Psychologia și însemnătatea ei** (1—6, 8, 9); **Invățătorul factor al culturai** (1, 5, 7); **Factorii principali ai educației** (26—27, 34); **Influința lucrărilor religioase morale asupra educației copiilor** (44, 45, 48.)

„*Foaia școlistică*“: **Bunea I.**: Icoana unei școlle bune (3); **Ciura Al.**: Ceva despre Herbert Spencer (1—3) și Crusoe consid. ped. (12); **Borgovan V.**: Scrisori pedagogice (1—6, 8—11, 14, 16, 17, 19—20); **Cordonean Emilia**: Grădina de copii sau școlla maternă (9); **Cordonean Emilia**: Individualitatea in educație (10, 12, 13, 16); **Hătăgan V.**: Însemnătatea școlle (4); **Mango I.**: Să luminăm și cultivăm poporul (2); **Sabo E.**: Istoria ca mijloc al educației naționale (1); **Sabo E.**: Școllele noastre populare (5, 6); **Șpan, Dr. P.**: Casa părintească (12); **Șteu Tr.**: Chestiunea gramaticii în școllele elementare (12); **Tyra A.**: Cantul în școlla poporală (20.)

„*Răvașul*“ a publicat: **Pavel, Dr. C.**: Despre caracter (47.)

„*Telegraful Român*“ a publicat: Paicu I.: Rolul familiei în educație (98, 102); Șpan, Dr. P.: Reforma învățământului pedagogic (49); Sulică N.: Intuițiunea ca factor de învățământ (91, 92, 93, 94.)

III. Literatură frumoasă.

Poezii.

Boiu, Baptist I.: Frunze de laur, form. 8°, pag. 44, prețul 50 fl. Tip. arhid., Sibiu.
Domșa, A. C.: Floricele de câmp, form. 8°, pag. 110, prețul 1 cor. Tip. sem., Blaj.
Diverși: Poezii și Nuvele, (Biblioteca lit. a „Libertății“ Nr. 6), form. 8°, pag. 40. Tip. nouă, Orăștie.
Jugănaru, N.: Floricele din Bănat, ediț. I., form. 8°, pag. 12. Tip. C. Traunfellner, Lugos.
Sabo Emil: Cântece, (poezii), form. 8°, pag. 92, preț. 1 cor. Tip. sem. Blaj.
Șimu George, preot: Versuri religioase și morale, form. 8°, pag. 78, prețul 1 cor. Tip. G. Matheiu, Bistrița.

In presa periodică.

„*Activitatea*“ (ziar politic, apare odată pe săptămână în Orăștie, anul IV, prețul K 8— pe an), a publicat poezii de Moteanca (25, 27, 35—37, 43, 46, 50, 54): de Vraim (41.)

„*Controla*“ (organ politic, apare de două-ori pe săptămână în Timișoara, anul X, prețul K 16— pe an), a publicat o poezie de A. Popp (81.)

„*Drapelul*“ (organ național și politic, apare de două-ori pe săptămână în Lugoj, anul IV, prețul K 12— pe an), a publicat poezii de G. Gârda (9, 24, 31, 46, 62, 82, 96, 121); de Bumbac V. (76); St. O. Iosif (51); V. E. Moldovan (62, 83.)

„*Familia*“ (foaie beletristică și soc. ilustr., anul XL, apare în Oradea-mare, odată pe săptămână, prețul K 16— pe an), a publicat poezii de Maria Cioban, A. Aciu, M. Baiulescu, Emil A. Chiffa, M. Cunțan, I. Dan, Elena din Ardeal, Emil Sabo, Em. Stoica, Dionisie Stoica și Soricu.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (ziar politic cotidian, apare în Brașov, anul LXVII, prețul K 24— pe an), a publicat poezii de E. Chiffa (27, 134, 234, 286); Isac (134, 156, 161, 239); Z. Bârsan (1, 5, 23, 45, 100, 128, 150, 167, 205, 245, 279) etc.

„*Libertatea*“ (ziar politic, apare odată pe săptămână în Orăștie, anul III, prețul K 6— pe an), a publicat poezii de V. Bontescu (3, 8, 12, 19, 21, 40, 41, 42); V. E. Moldovan (20, 25, 32, 34, 37, 39, 40.)

„*Luceafărul*“ (revistă literară, apare de două-ori pe lună în Buda-pesta, prețul K 10 — pe an), a publicat poezii de V. Bontescu (1, 3, 6); A. Câmpian (7); I. Codru (6); M. Cunțan (24); Liliac (8); N. Otavă (1, 2, 4, 5, 7, 12, 17); Oct. Goga (1, 18, 20, 21, 22); E. Sabo (6); D. Stoica (8.)

„*Răvașul*“ (foaie encicl. socială, apare odată pe săptămână în Cluj, prețul K 3-20 pe an), a publicat poezii de P. O. Bocea (2); M. Iustin (2), N. Marcu (6); Alfius (15); I. C. Domșa (15.)

„*Tribuna*“ (ziar politic cotidian, apare în Arad, anul IX, prețul K 20— pe an), a publicat poezii de Oct. Goga (19, 131, 171, 175); E. Isac (36,

46, 63, 136, 174); Ales. Muntean a lui Vasile (1, 125, 201); V. E. Moldovan (161); I. Stanca (178, 181, 243); Nicu Stejărel (65, 149, 158); Elena din Ardeal (94, 243.)

IV. *Literatura dramatică.*

Cătană George: *Teatru la sat: Vrăjitoarea, Tinerețe-nebunețe, și Bărbatul cu muierea*, form. 16°, pag. 48, prețul 30 fil. Tip. Aurora, Gherla.
Drăgan Maria: *Dujmănoasa*, form. 8°, pag. 16, prețul 16 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
 — *Despre Portul românesc și alte 3 piese teatrale*, form. 8°, pag. 50, prețul 40 fil., Tip. Ciureu, Brașov.
Popp Antoniu: *La Crăciun*, dramă și *Pictorul fără voie*, form. 8°, pag. 24, prețul 30 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
 — *Vine vlădica*, comedie, form. 8°, pag. 32, prețul 40 fil. Tip. Ciureu, Brașov.
Societatea pentru fond de teatru român: Anuarul VIII al Societății pe anul 1903—1904.

In presa periodică.

„*Foiaia Poporului*“ (foaie populară săptămânală, apare în Sibiiu, anul XII, prețul K 4.— pe an), a publicat de Ioachim Pop: *Păcate* (dramă pop.) (27—29.)

„*Luceafărul*“ (u. s.): *Tragedia omului*, trad. de O. Goga.

„*Tribuna*“ (u. s.): *Telegrama* (farză în 3 acte) 147—8, 150—1), de Original.

V. *Nuvele, schițe, romane, etc.*

Moldovan, Vasile E.: „*Raze de lună*“, nuvele, schițe și altele, form. 8°, pag. 136, prețul 1.50 cor. — Tip. nouă, Orăștie.
Onișor, Dr. V.: *Duett, roman*, form. 8°, pag. 190, prețul 1.60 cor. Tip. G. Matheiu, Bistrița.

In presa periodică.

Dintre număroasele nuvele, schițe și alte asemenea mici scrieri în proză, apărute în 1904 în foile noastre, remarcăm partea preponderantă a celor originale:

„*Drapelul*“ (u. s.) E. Lungu-Puhallo: *Nicolae țircovnicul* (33, 34); *La 400 de ani* (77); *Ajunul Crăciunului* (150); I. Ț. p.: *Urmele strămoșilor* (71, 72), *Lugojenii în voiaj* (85—91); V. E. Moldovan: *Mătușa* (40); Emil Isac: *Lăutarul Dănilă* (23—24); *Laurențiu Gribincia: Fatalitatea* (68—69); E. Hodoș: *Câteva amintiri dela școalele din Brad* (107—108); *George Cătană: Puiul de rândunea* (118, 119.)

„*Familia*“ (u. s.) a publicat nuvele, schițe, călătorii, romane de: Tit Chitul, Emil Degan, Elena din Ardeal, L. Gribincia, E. Isac, O. Maior, V. E. Moldovan, P. Popa, D. Stoica, M. Țințariu.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) Z. Bârsan: *Orfană* (5), *Poetul* (46, 47), *Gazetar* (94), *Flașnetarul* (145—6), *Cenușe* (161, 167); *Delalecta: File rupte dintr'un carnet* (16, 18, 19, 29, 37, 64, 76, 99, 141, 196); Emil A. Chiffa: *Dela mare* (108); N. Sulică: *Constanța—Sinaia* (124—133.)

„*Luceafărul*“ (u. s.) a publicat schițe și nuvele originale de Agârbiceanu, Al. Ciura, Simin, Tullius, V. E. Moldovan, H. P. Petrescu.

„*Libertatea*“ (u. s.) Onufrie: Portrete electorale (14); V. E. Moldovan: Dumnealui, cantoru Tomboroi (23), O dragoste (26, 27, 29); Sirius: O cărieră (38); Lorenzo: Amintiri (36), Istoria unui ziar (42); St. Rusu: Cad frunzele (41.)

„*Poporul Român*“ (foaie politică, socială și economică, apare de 2 ori pe săptămână, anul IV, prețul K 8.— pe an). Tr. Miclea: Părintele văduvelor (34), Rampa (19), Hoțul (20—22); Alex. Țințariu: Fără noroc (31, 32), Târziu (41—2, 44); Maria Cunțan: Schițe (45, 46.)

„*Tribuna*“ (u. s.) R. Șirianu: Un bun tovarăș (1); E. Stoica: La țară (14, 19); O. Popa: Spre alt amurg (83); Leandru: Regina plânge (106); Napoleon: Două lacrimi (113); Constanța Hodoș: Brățara (189), Un iubileu animat (194); Leandru: Kiriac și unchiu Costică (210.)

„*Unirea*“ (u. s.) R. V.: De ce am ramas burlac (1); Lian: In fața pădurii (4), Clipe de sară (40), In Cimitir (41); Victor: Dela Roma (2, 10, 14, 36, 48—49); Alfus: Chiriașii (10—13), In săptămâna patimilor (15), Bunica (22), Curtea (33), Să înserează (37), O poveste (27), Dumnezeu ajută (44—48), Speranțe nimicite (42—43.)

VI. Istoria literaturii, critică, etc.

Academia română: Reguli ortografice, form. 8°, pag. 32, prețul 10 fil. Tipografia arhidiecezană, Sibiu.

Popoviciu Iosif: Dialecte române, form. 8°, pag. 18. Tipografia arhidiecezană, Sibiu.

Popoviciu Iosif: Studiul lui L. Șăineanu, form. 8°, pag. 26. Tipografia arhidiecezană, Sibiu.

Rafiu, Dr. I.: Studii și biografii, form. 8°, pag. 208, prețul 2 cor. Tipografia semi-narială, Blaj.

Secula Sever: Un memoriu despre Moise Nicoară, ediț. I, form. 8°, pag. 70, prețul 1 cor. Tip. diecez., Arad.

Viciu Alexiu: Limba română poporană, form. 8°, pag. 124, prețul 1.60 cor. Tip. sem., Blaj.

In presa periodică.

Serieri critice și de istoria literaturii, recenzii, polemici, etc., apoi studii literare și etimologice au publicat:

„*Drapelul*“ (u. s.) Dr. V. Braniște: Mauriciu Jókai (50), Meminisse jувabit (56), Iosif Vulcan (61), Oct. Smigelschi (26—30.)

„*Familia*“ (u. s.) Dr. Iosif Blaga: Mișcarea teatrală la noi. Alex. Ciura: Coșbuc in ungurește.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) Nic. Densușianu: Sistema ortografică a limbei române (38, 40, 42—44, 48, 50, 54, 60, 62, 66—68.)

„*Luceafărul*“ (u. s.) V. Goldiș: Lireratura noastră (1); Dr. Gh. Alexici: Studiile lui Șăineanu (7); Oct. Tăslăuanu: Carmen Sylva (2); Iosif Popovici: Tabla dela Lugoj (2—5.)

Transilvania (organul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, apare in Sibiu, in 6 numere pe an, anul XXXV, prețul K 10.— pe an.) Ios. Popovici: Dialectele române (conf.); Dr. I. Blaga: Principiile artei moderne; Dr. P. Span: Rolul poveștilor in educațiune;

Ios. Popovici: Studiile dlui Șăineanu despre influințele orientale asupra limbii române; M. Străjanu: Vergiliu, precum și numeroase recenzii literare, etc.

„*Tribuna*“ (u. s.) Cronicar: Curiozități (164); Ioan Costa: Psihologia revoluționarilor (181.)

„*Unirea*“ (u. s.) A. Ciura: Cântece de vitejie (recenziune) (39); A. Viciu: Dela frații români italieni (2, 4—5.)

VII. Scrieri populare.

Băncilă Petru: Colindele Crăciunului, ediț. II, form. 8°, pag. 78, preț. 46 fil. Tip. W. Krafft, Sibiu.

Velchereanul, A. Boca: George Șincai, form. 16°, pag. 16, preț. 16 fil. Tip. Aurora, Gherla.
— *Impărăția țiganilor pe vârful unui plop*, ediț. II, form. 16°, pag. 32, preț. 16 fil. Tip. Aurora, Gherla.

— *Doine, Lacrimi și suspine ale oamenilor beutori*, form. 16°, pag. 32, preț. 16 fil. Tip. Aurora, Gherla.

— *Jocul sătenilor români*, form. 16°, pag. 32, preț. 20 fil. Tip. Aurora, Gherla.

Bogdan, Teodor A.: Ștefan cel Mare, ediț. I, form. 8°, pag. 72, preț. 40 fil. Tip. Ciureu.
Degan, Emil V. și Moldovan Silvestru: Găsitul, Punga cu noroc, (Bibl. Foi Pop. Nr. 3.) form. 16°, pag. 64, preț. 20 fil. Tip. Marshall, Sibiu.

Drăgan Maria: Colinde, Poezii și versuri funebreale, form. 4° mic, pag. 24, preț. 20 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

Lăbăria Ciureu: Carte de desfăcut farmecile, ediț. II, form. 4° mic, pag. 32, preț. 20 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

— *Cea mai nouă carte de visuri cu tâlcuiri*, ediț. III, form. 8°, pag. 96, preț. 32 fil. Tip. Ciureu Brașov.

— *Cinstitul Paraclis al prea Sft. Născăt. de Dumnezeu*, ediț. II, form. 8°, pag. 20, preț. 20 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

Moldovan Silv.: Nichita Balica, (Bibl. „Foi Pop“ Nr. 1), form. 16°, pag. 42, preț. 20 fil. Tip. Marshall, Sibiu.

— *Indărătnicul*, (poveste), (Bibl. Tribunei Nr. 12.) ediț. II, form. 16°, pag. 24, preț. 10 fil. Tip. W. Krafft. Sibiu.

— *Povestea lui Ignat*, (Bibl. „Tribunei“, Nr. 10), ediț. III, form. 16°, (pag. 10, preț. 6 fil. Tip. W. Krafft, Sibiu.

Muntean Stefan: 100 doine și Strigături, ediț. III, form. 16°, pag. 96, preț. 24 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

Nicolae al lui Ioan: Căzania țiganilor, ediț. II, form. 16°, pag. 32, preț. 12 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

Purcari George: „Sărăcia și avuția“, ediț. I, form. 8°, pag. 16. — Tip. diecez. Arad.

Regman Nic.: Doine și strigături, (Bibl. „Foi Pop.“ Nr. 2), form. 16°, pag. 64, preț. 20 fil. Tip. Marshall, Sibiu.

Retegamul, I. Pop: Biblioteca „Poporului Român“ Nr. 7. 8. 9. form. 8°, pag. 96, preț. à 20 fil. Tip. „Poporul Român“, Budapesta

Roman Ioan: Căzania poporală despre păcatele sătenilor, form. 8°, pag. 36, preț. 20 fil. Tip. „Carmen“, Kolozsvár.

Sandru Pungă goală: Moș Stoica 101 Minciuni, ediț. IV., form. 8°, pag. 144, preț. 40 fil. Tip. Ciureu, Brașov.

Ucenescu George: Sonorul, sau frumos răsunătoarele plânso-cânturi ale înmormântării Domnului nostru Isus Christos, ediț. X, form. 8°, pag. 28, preț. 24 fil. Tip. Mureșianu, Brașov.

- Un preot: Cărticica Sf. Antonie cu rugăciuni pe 9 Marte*, form. 8°, pag. 64, preț. 30 fil. Tip. Aurora, Gherla.
- *Minunile Preasfântei Maicei Dlui cu o învățătură despre evlavlia ce trebuie să nutrim către P. Sta Maica Domnului*, form. 8°, pag. 52, preț. 40 fil. Tip. Aurora, Gherla.
- *Mărgăritarul sufletului*, carte de rugăciuni, ediț. VI. form. 8°, pag. 352, preț. 1 cor. Tip. Aurora, Gherla.
- *Pietatea poporului român*, ediț. III, form. 16°, pag. 32, preț. 16 fil. Tip. Aurora, Gherla.
- *Isvorul îndurărilor sau onoratul Paraclis al Preac. Verg. Maria*, ediț. II, form. 8°, pag. 48, preț. 20 fil. Tip. Aurora, Gherla.

In presa periodică.

„*Bunul Econom*“ (organul Reuniunii economice din Orăștie, apare în Orăștie, anul V, prețul K 4— pe an), a publicat diferite subiecte populare, parte originale, parte reproduse din clasicii noștri din România, parte traduceri din limba germană, etc.

„*Familia*“ (u. s.), a publicat numeroase subiecte din popor: doine, strigături, obiceiuri, credințe, culese de Th. A. Bogdan, Emil Degau, Iosif Stanca, etc.

„*Foaia Poporului*“ (u. s.), a publicat numeroase poezii populare, apoi balade, legende, colinde, snoave, datini, obiceiuri, etc. de Regman, etc., povești de Silv. Moldovan.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) în numerii de Duminecă a publicat material din domeniul literaturii populare, de Anton Pop, Koevari, etc.

„*Luceafărul*“ (u. s.) I. Pop Reteganul și T. Alex. Țintariu: *Produce folclorice*; Th. A. Bogdan: *Poezii*.

„*Poporul Român*“ (u. s.), a publicat poezii, legende, snoave, etc., culese de S. Stanca, E. Stoica, G. Tulbure, Emil Degau, etc.

„*Tribuna*“ (u. s.) *Produce populare* au cules: G. M., Vasile Sala, Popa Teaha, Țucu, Budeanu, Th. A. Bogdan, etc.

VIII. Literatura istorică.

Bunea, Dr. Aug.: *Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria*, form. 8°, pag. 314, prețul 4 cor. Tip. sem., Blaj.

Lazar Victor: *Icoane din istoria Grecilor vechi*, form. 8°, pag. 60, prețul 20 fil., Tip. arhid., Sibiiu.

Păcășian, Teodor V.: *Istoriografi vechi și noi*, form. 8°, pag. 48, prețul 2 cor. Tip. arhid., Sibiiu.

Popovici, Dr. G.: *Istoria Românilor Bănățeni*, form. 8°, pag. 424, prețul 6 cor. Tip. „Poporul Român“, Budapesta.

Pușcariu, Ioan cav. de: *Fragmente istorice despre boerii din țara Făgărașului*, form. 8°. Tip. arhid., Sibiiu.

In presa periodică.

„*Foaia diecezană*“ (u. s.) A. Ghidiu: *Amintiri din viața lui Popazu* (8, 11), *Când s'a întemeiat orașul Caransebeș și ce știu din trecutul lui* (11—15, 18, 20, 22, 26, 29—30, 35—36, 41), *Singhelie a episcopilor sârbești către un preot român* (1, 3—4.)

„*Foaia Poporului*“ (u. s.), a publicat mai multe biografii istorice și icoane din viața popoarelor, de V. E. și Silv. Moldovan.

„*Foaia școlastică*“ (u. s.) Dr. I. Rațiu: Al. Papiu Ilarian, ca profesor și director al școalelor Țării-Românești (1, 4—7); Al. Ciura: Școalele Blajului (19.)

„*Telegraful Român*“ (u. s.) Non quis sed quid: Fragmente istorice despre boierii din Țara Făgărașului, în mai mulți numeri reproduși în 3 broșuri; G. Hango: Din cronica gr.-or. Mănășturul-ung. (85—96); Dr. At. Marienescu: Amintiri: Relațiunile mele cu Șaguna (119—22); T. Păcățianu: Istoriografii vechi și noi (51—60.)

„*Transilvania*“ (u. s.) I. Minea: Comunicări; Dr. St. Erdélyi: La istoria Românilor din Bihor, Societatea geografică română.

„*Tribuna*“ (u. s.) M.: Din istoria școalelor noastre naționale din Bănatul Timișan; S. Secula: Un episod din viața Românilor murășeni, Istoriografii vechi și noi (recenz.).

„*Unirea*“ (u. s.) Dr. Aug. Bunea: Metropolia Bălgradului; Răspuns dlui Păcățianu (23—31), Ierarchia Românilor din Ardeal și Ungaria (32—45), Deschiderea școalelor din Blaj (45), Recenziune la scrierile lui Iorga.

IX. *Literatura economică.*

Lăpădatu I. I.: Studiu de contabilitate, form. 8, pag. 40. Tip. arhid., Sibiu.

Lăpădatu I. I.: Banca austro-ungară, form. 8°, pag. 41, prețul 40 fil. Tipografia arhidiecezană, Sibiu.

Maican George: Prăsierea și folosirea legumelor, ediț. I, form. 8°, pag. 100, prețul 24 fil. Tip. Ciurecu, Brașov.

Negruțiu, Ioan F.: Grădina de legumi, form. 8°, pag. 96, prețul 30 fil. Tip. arhidiecezană. Sibiu.

Negruțiu, Ioan F.: Cultura cucuruzului, form. 8°, pag. 48, prețul 20 fil. Tip. arhidiecezană, Sibiu.

Popp Constantin: Drepturile, datorințele și răspundabilitatea membrilor din comitetul de supraveghiere, form. 8° pag. 120, prețul 1.50 cor. Tip. arhid., Sibiu.

In presa periodică.

„*Bunul Econom*“ (u. s.), a publicat numeroase articole din toți ramii agriculturii, economiei de vite, stupărit, despre meserii și comerț, despre legile cari trebuie să le cunoască săteanul, etc.

„*Foaia Poporului*“ (u. s.), a publicat articole economice în fiecare număr, între cari remarcăm cele de agricultură, pomărit, grădinărit ale dlui I. Georgescu.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.), a publicat povețe economice în numeroase articole, privitoare la agricultură, economia de vite, pomărit, etc., originale și reproduceri.

„*Poporul*“ (u. s.), a publicat articole referitoare la agricultură, economia de vite, albinărit, igienă, prăsierea galitelor, vierit și vinărit, etc.

„*Revista economică*“ (organul delegațiunii băncilor române, apare în Sibiu, odată la săptămână, anul V, prețul K 12— pe an), a publicat nu-

meroase articole privitoare la economia politică, chestii financiare, contabilitate, legislațiune, jurisdicțiune, afaceri de impozite, statistică, comerț, agricultură, industrie, afaceri de asigurare, recenzii asupra opurilor din literatura economică, etc. etc.

„*Tribuna*“ (u. s.) În numeri de Duminecă se ocupă cu chestiuni, cari privesc agricultura și diferiții rami de ocupațiune la țară. Alături de acestea articole obvin tractate din economia politică, legislațiune etc. Remarcăm pe I. Socaciu: Chestiuni de dare (28, 29); E. B.: Economia politică în lumina modernă (118, 119.)

X. *Literatura științifică și enciclopedică.*

Beu, Dr. I.: Igiena școlară, form. 8°, pag. 52, preț. 60 fil., Tip. arhid., Sibiu.

Diaconovich, Dr. C.: Enciclopedia română, (fasc. 32, 33). Tip. W. Krafft, Sibiu.

In presa periodică.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) G. Todică: Din trecutul telegrafiei (277—278.)

„*Luceafărul*“ (u. s.) Dr. Sextil Pușcariu: Căruț și căruță (1.)

„*Telegraful Român*“ (u. s.) Dr. Miron E. Cristea: Iconografia orientală (23—102.)

XI. *Diverse.*

„*Astra*“: **Informațiuni asupra scopurilor și instituțiilor Asociațiunii** (Bibl. Asoc. Nr. 17), form. 8°, pag. 38, prețul 20 fil. Tip. W. Krafft, Sibiu.

Birăuțiu D.: „Cum am luptat?“ form. 8°, pag. 64, preț. 40 fil. Tip. „Poporul român“, Budapesta.

Birăuțiu D.: **Adunările populare din Bănat**, form. 16°, pag. 32, prețul 2 fil. Tip. „Poporul român“, Budapesta.

Fundațiunea Gozsdu: **Analele**, tomul V., fascic. IV, form. 4°, pag. 60, prețul 1 cor. Tip. arhid., Sibiu.

Mosora Dumitru A., Zile memorabile din Săliște și jur, form. 8°, pag. 120, prețul 2 cor. Tip. arhid., Sibiu.

Reuniunea femeilor române, Sibiu: **Raport pe 1903**, form. 8°, pag. 28. Tipografia arhid., Sibiu.

Reuniunea rom. de muzică, Sibiu: **Raport pe anul 1903/4**, form. 8°, pag. 22. Tip. arhid., Sibiu.

Vaida-Voevod, Dr. Al.: **Din luptele noastre naționale**, (vorbire), form. 8°, pag. 42.

In presa periodică.

„*Activitatea*“ (u. s.) T. Raica: **Viața privată (3—7), Viața publică (8—10), Din viața noastră culturală (13—15.)**

„*Advocatul popular*“ (foaie juridică-administrativă, apare în fiecare lună la 1 st. v., în Fimișoara-Fabric, anul III, format 8°, prețul K 6.—pe an), a publicat cele mai de lipsă a fi cunoscute din legile țării, dându-le traduse și însoțite de lămuriri unde e de lipsă.

„*Biserica și școala*“ (u. s.) Iuliu Vuia: **Organizația noastră intelectuală, religioasă, fizică și materială (1—4.)**

„*Foaia școlastică*“ (u. s.) Dr. A. Chețian: **În contra alcoolismului; Ioan Goța: Socialismul 17—18.**

„*Unirea*“ (u. s.) Alfiuș: **Conziderațiuni (16—33.)**

XII. *Literatura calendaristică.*

Călimdarul „Poporului Român“, pe 1905, form. 8°, pag. 206, prețul 40 fil. Tip. „Poporul Român“, Budapesta.

Deleg. Băncilor rom.: Anuarul Băncilor române pe 1905, form. 8, pag. 160, prețul 3 cor. Tip. arhid. Sibiiu.

Tip. arhidiecezană: Călimdarul arhidiecezan, form. 8°, pag. 192, prețul 80 fil. Tip. arhid., Sibiiu.

„*Tipografia*“ *Marschall*: Călimdarul Poporului, form. 100, pag. 150, prețul 40 fil. Tip. I. Marschall. Nagyszeben.

Tipografia sem.: Călimdarul Unirii pe a. 1905, form. 8°, pag. 222, prețul 50 fil. Tip. sem., Blaj.

<i>Tipografia W. Kraft, Sibiiu:</i>	Amicul Poporului,	form.	8 ^o ,	prețul	60 fil.
„ „ „ „	Posnașul,	„	8 ^o ,	„	50 „
„ „ „ „	Călimdarul Săteanului,	„	8 ^o ,	„	25 „
„ „ „ „	Călimdar cu litere bis.,	„	16 ^o ,	„	40 „

LITERATURĂ, ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ.

Academia română. Seziunea generală a Academiei române pentru anul 1904--1905 a fost deschisă la 28 Martie a. c. prin moștenitorii tronului român, Principele Ferdinand. În general față de seziunea din anul acesta atât membrii Academiei cât și publicul românesc a manifestat mult interes. Dintre membrii ordinari ardeleni ai Academiei au participat toți afară de dnii Popea, Porcius și Sbierea, cari și-au scuzat absența din cauza etății înaintate.

Din lucrările și rapoartele prezentate în această seziune s'a putut constata un însemnat progres față de trecut, care are a se mulțami pe deoparte interesului și îngrijirii deosebite ce M. S. Regele Carol, președintele de onoare al Academiei, arată față de aceasta înaltă instituțiune culturală, pe de altă parte activității zeloase și stăruitoare a membrilor Academiei.

În prima ședință secretarul general dl D. A. Sturdza a dat cetire raportului anual despre activitatea Academiei și a reamintit momentele cele mai însemnate petrecute dela ultima seziune încoace.

Astfel s'a amintit, că Academia a perdut trei membri ordinari ai săi: Dr. Iacob Felix, generalul Fălcoianu și Nicolae Ionescu, apoi un membru corespondent, profesorul G. Ionescu-Gion. S'a raportat apoi, că subscrierea deschisă de Academie pentru ridicarea unui monument poetului Alecsandri a avut ca rezultat însemnata sumă de lei 55,336.12. În anul trecut la 23 April v. s'a inaugurat monumentul dela mormântul fericitului fost preșident al Academiei Gheorghe Barițiu în Sibiiu, la care Academia a fost reprezentată prin dnii Gr. Tocilescu și Atanasie Marienescu. Tot asemenea a mai participat Academia la serbarea aranjată în onoarea dlui Iosif Vulcan din incidentul aniversării a 40 de ani dela înființarea revistei „Familia“ și la jubileul de 40 de ani ca profesor al dlui Gr. G. Ștefănescu.

În 2 Iulie a. tr. cu ocaziunea aniversării al celui de al patrulea centenar dela moartea lui Stefan cel Mare, Academia a ținut o ședință festivă, la care au rostit discursuri, respective conferențe dnii Kalinderu, Iorga și D. A. Sturdza.

La serbările dela Putna au participat ca reprezentanți ai înaltului corp de cultură dnii Olănescu, Poni și Dr. Istrati.

Pe lângă aceste evenimente deosebite secretarul general amintește că biblioteca și publicațiunile Academiei s'au sporit în măsură considerabilă și că în decursul anului trecut s'au ținut cu totul 41 ședințe, dintre aceste 15 publice, în cari s'au făcut diverse comunicări științifice din partea membrilor Academiei.

În decursul sesiunii din anul acesta deasemenea s'au cetit și făcut diverse comunicări prețioase și de mare valoare. Astfel în ședința primă de deschidere dl profesor *D. Onciul* a făcut o interesantă comunicare despre „Datele cronicelor moldovenești asupra anilor de domnie ai lui Alecsandru cel Bun“. În ședințele publice ce au mai urmat au vorbit dl general *C. I. Brătianu* despre „Insemnătatea hartei țării pentru istoria țerii și a neamului“; compatriotul nostru dl I. cav. de Pușcariu despre „Alfabetul săculeilor și slovele cirile“; dl *St. Hepites* despre „Chestiunea bombardării norilor“; dl Gr. G. Tocilescu despre „Limes scythicus și opera de romanizare la Dunărea de jos“; dl profesor *N. Iorgu* despre „Viața și domnia lui Barbu Știrbei“ și dl Dr. *V. Babeș* despre „Flăcăriță și mortalitatea Copiilor“.

Ca în toți anii, așa și în anul acesta Academia a fost onorată prin prezența M. S. Regelui Carol în ședința sa din 14 April a. c. Cu această ocaziune Regele Carol răspunzând la discursul dlui Kalinderu, prezidentul Asociațiunii a rostit o pătrunzătoare cuvântare, pe care pentru însemnătatea ei o reproducem întreagă.

Cuvântarea M. S. Regelui Carol.

„Urările cu cari și de astădată salutați venirea Mea printre domniile voastre, și credincioasele marturisiri ce Mi le roștiți din partea Academiei, 'Mi sunt deosebit de scumpe. Cu aceeaș căldură de inimă vă mulțămesc și vă reînnoesc statornicul Meu interes pentru lucrările voastre.

„Mă bucur de câteori am prilejul de a lua cuvântul în acest locaș, unde am auzit atâtea conferențe atrăgătoare și disertațiuni iscusite cari au răspândit lumini noi asupra trecutului nostru și îndrumări înțelepte pentru propășirea științei, aducând astfel un material de mare preț pentru lărgirea templului care adăpostește sufletul neamului românesc.

„La temelă acestui templu se află limba, această duioasă limbă românească care 'Mi a devenit indoit de scumpă din ziua când am auzit-o resonând pe buzele neuitatei Mele Copile și de când, spre a mea mângăere, urmașii Mei o grăesc în jurul Meu.

„Mănat de această simțire, am propus Academiei, acum 21 de ani, întocmirea dicționarului „*Étymologicum magnum Romaniae*“ având mai

ales în vedere culegerea și păstrarea acestor cuvinte vechi, cari — deși obârșia le este slavonă, grecească s'au turcească — alcătuiesc originalitatea și bogăția limbei.

„Dorința mea eră ca Academia să scape aceste odoare amenințate a cădeă în uitare, redându-le locul la care au drept, și să puie o stavilă la acest val de nepăsare pentru graiul bătrânesc, stârpind tot odată bu-ruienile neologismului cari înăbușe limba strămoșească. Limbile își au in-tr'adevăr viața lor proprie care se dezvoltă după niște reguli statornice, însă înrăurirea scriitorilor de frunte și a academiilor asupra acestei des-voltări este de asemenea netăgăduită.

„De ce să ne ferim de aceste locuțiuni vechi, cu obârșie așa de cu-rată ca aceea a liturghiei și a letopisețelor Terii, și cari nici măcar arha-isme nu sunt, deoarece le întâlnim în limba bisericii și a poporului? — Mai mult de temut sunt aceste neologisme sterpe, cu formă și înțeles pocite, cari nu aduc nici o idee nouă, ei isgonesc numai cuvinte curat românești spre a le înlocui cu altele străine cu înțeles absolut identic, ca spre pildă: „avansare“ în loc de înaintare; „voiaj“ în loc de călătorie.

„Aceste parasite reutăcioase sunt mii; numărul lor crește pe zi ce merge, și sfârșitul va fi schilodirea limbei. Strecurarea lor o datorim în mare parte vieții politice, obiceiurilor apusene și educațiunei copiilor în străinătate. Aceste iniuriri n'au fost totdeauna norocite, nu numai asupra limbei, ci și asupra morăvurilor, cari au pierdut poate mai mult decât au câștigat. Urmarea cea mai de plâns a acestei greșite îndrumări este șanțul ce se sapă între limba claselor culte și neprihănită limbă a popo-rului. Despărțenia aceasta trebuie dar cu orice preț preîntimpinată, ca o primejdie pentru neamul românesc, a cărui unitate se întemeiază pe legea și limba sa.

„Știu că Academia și un mănunchiu de scriitori vrednici luptă cu o patriotică osârdie spre a alungă această vătămătoare cotropire, însă râvna și silințele tuturor nu vor fi de prisos spre a aduce la sfârșit această operă de însănătoșare.

„Iată pricina pentru care o grabnică dare la lumină a dicționarului este atât de dorită de Mine. 'Mi dau seama de greutatea lucrării, de timpul ce cere, totuș cred că în acest lung șir de ani s'ar fi putut inde-plini în mare parte programul alcătuit. Dacă mai zăbovim, știrbirea și schimonosirea limbei se vor întinde tot mai mult, iar îndreptarea va fi cu atât mai anevoioasă.

„Aștept dar cu nerăbdare ca Etymologicum să fie cât mai curând pus în mâna tuturor, avându-se grija ca întocmirea lui să fie cât de in-treagă, cu un număr de citațiuni bine alese, însă limitat, spre a nu se înămoli lucrarea într'o prea mare întindere. Perfecțiunea lui are mai pu-țină însemnătate decât ființa lui.

„Sunt încredințat că Domniile Voastre veți întimpină aceste mici in-drumări ce mi-am permis ale așterne ca un semn al vieii Mele dorințe

de a vedea Etymologicum odată desevărsit spre cinstea Academiei și folosul generațiilor viitoare“.

După această cuvântare, care a produs asupra tuturor cea mai bună impresie, înălțându-le inimile, dl *Dr. Marinescu* și-a dezvoltat importanța sa cuvântare despre „Bătrânețe și moarte“.

În sfârșit amintim că în ultima ședință publică a acestei sesiuni, anume în 21 April n. dl *Ioan Bogdan*, decanul facultății de filosofie dela universitatea din București, ales membru ordinar al Academiei române înainte cu doi ani, și-a ținut discursul de recepțiune vorbind despre „Istoriografia română și problemele ei actuale“.

După dl Bogdan a luat cuvântul dl D. A. Sturdza, secretarul general al Academiei, aducând elogii dlui Bogdan pentru activitatea ce desfășură de douăzeci și cinci de ani pe terenul istoric și literar, activitatea pentru care a binemeritat locul de onoare ce ocupă azi în Academie.

În decursul sesiunii din anul acesta s'a decernat și marele premiu Năsturel-Herescu de 12,000 lei, premiul Eliade Rădulescu de 5000 lei și premiul Adamachi tot de 5000 lei. Marele premiu Năsturel-Herescu a fost decernat dlui *Ioan Sirbu* pentru lucrarea sa „Istoria lui Mihaiu Viteazul“. Premiul Eliade Rădulescu a fost dat dlui *Ilie Barbulescu* pentru lucrarea sa: „Fonetica alfabetului cirilic în textele române din veacul al XVI și XVII, în legătură cu monumentele paleo-sârbo-ruso și romane-slave“. În fine premiul Adamachi a fost distribuit precum urmează: dlui *Teodor Păcățianu* lei 1300 pentru lucrarea sa istorică „Cartea de aur“; dlui *M. Sadovean* lei 1000 pentru romanul său „Șoimii“; dlui *Căpitan Ionescu* lei 1000 pentru lucrarea sa „Dobrogea în pragul veacului al XX-lea“; dlui *A. Stefănescu* lei 800 pentru lucrarea sa „Gorjul istoric și pitoresc“; dlui *Ioan Russu Șirianu* lei 500 pentru studiul său „Românii din statul Ungar“ și dlui *I. Scriban* lei 400 pentru „Patruzeci de predici populare“.

*

În locul devenit vacant prin moartea celor trei membri ordinari, amintiți mai sus, au fost aleși: dl prof. *D. Onciul*, membru ordinar în secțiunea istorică și dnii *Dr. Marinescu* și *L. Mrazek* în secțiunea științifică.

Ca membri corespondenți au fost aleși: dl *Dr. Sextil Pușcariu*, docent la Universitatea din Viena, membru în secțiunea literară; dl *Dr. G. Popovici*, fostul deputat bucovinean, în secțiunea istorică; dnii *Em. Racovița* și *G. Ghibănescu* în secțiunea științelor; membru corespondent străin a fost ales dl *A. Montandon*.

În fine au fost aleși membri onorari noi dnii general *Barozzi* și *Stefan Grecianu*.

Secretar general pe un nou period de 7 ani a fost reales dl *D. A. Sturdza*, care de 21 de ani ocupă cu mare pricepere și deosebit devotament această importantă funcțiune în sinul Academiei.

Prezident s'a reales cu mare entuziasm tot dl *Ioan Kalinderu*.

Ca subiecte nouă de premii s'au stabilit:

Pentru premiul Carp din 1909:

„Sintaxa limbei române, studiată în mod istoric și comparativ“;

pentru premiul Eliade Rădulescu din 1910:

„Poezia populară românească, cuprinsul, stilul și versificația ei, studiată în asemănările și legăturile ei cu poezia românească cultă și cu poezia populară a altor popoare, mai ales a celor vecine, cari au avut influință asupra culturii poporului românesc. Se va studia versificația românească-poporală și artistică în comparație cu cea latină clasică, cu cea latină medievală și cu cea românească“;

pentru premiul Adamachi din 1911:

„Sufixe de formarea cuvintelor în limba românească, studiate din punct de vedere al formei, al senzului și al originii lor“.

Seziunea Academiei române pro 1904—1905 a fost închisă în 24 Aprilie n. a. c.

CRONICĂ.

Inștiințare. Se aduce la cunoștința onoratului public român, că „Școala pentru economia și industria de casă“, proiectată de reuniunea noastră, se va deschide cu începerea anului școlar 1905/6. Inaugurarea acestei școale se va face în mod festiv în 28 August n. a. c., la orele 11 a. m., după celebrarea sîntei liturgii din acea zi de sărbătoare.

În anul școlar 1905/6 va funcționa numai secțiunea economică a școalei. Instrucțiunea va cuprinde: a) învățământ practic: pregătirea bucatelor și a pâinei; conservarea legumelor și a poamelor; spălatul, călcatul și îngrijirea rufelor; curățirea și ținerea în ordine a locuinței; confecționarea rufelor; b) învățământ teoretic: economia de casă, chimia bucătăriei, contabilitatea; igiena, îngrijirea bolnavilor; literatura română.

Elevele, ai căror părinți sau îngrijitori nu sunt în Sibiu, au să locuească în edificiul școalei, Strada Baier Nr. 1 (edificiul „Albinei“).

Se vor primi numai eleve, cari au împlinit 15 ani și au terminat cel puțin școala elementară.

Instrucția va fi exclusiv în limba română. Se va conversa însă și în alte limbi, îndeosebi în limba maghiară și germană, dar numai în pauză și la masă.

Taxele prescrise: 1. Fiecare elevă internă va avea să solvească o taxă lunară maximală de K 50.—, din care se vor achita speșele efective ale școalei, cu excepțiunea remunerațiunii instructoarelor, pe care o achită reuniunea din al său; când speșele efective vor fi mai mici, diferența se va restitui elevei. 2. Fiecare elevă externă va avea să solvească o taxă lunară de K 40.—, pentru care va primi și ameaza și ojina.

Taxele sunt a se solvi tot pentru trei luni anticipativ.

În caz, că o elevă înscrisă deja intrerupe cursul fără motive acceptabile, e datoare a despăgubi reuniunea pentru fiecare lună a anului școlar cu câte K 10.—.

Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 2 perini, 2 schimburi pentru pat, $\frac{1}{2}$ duzină din rufele necesare, 6 ștergare pentru bucătărie, piepten, perie pentru cap, perie pentru dinți, hainele necesare. Șorturile pentru bucătărie și-le vor face elevele înseși; dar șorturi pentru casă au să aducă cu sine.

Cursul se începe în mod regulat la 1 Sept. n. și se termină la 31 Iulie n.

Informațiuni mai detaiate se pot primi dela conducătoarea școalei, domnișoara Veturia Papp, Sibiiu, Strada Baier Nr. 1.

Comitetul „Reuniunii femeilor române din Sibiiu“.

Bibliografie.

Anunț literar. Tocmai a apărut în editura lui W. Krafft din Sibiiu și se poate procura prin toate librăriile din patrie și străinătate Partea II-a germână-română a „Dicționarului român-germân și germân-român“ de Sab. Barcianu, revidat și complectat de profesorul Dr. D. P. Barcianu. Ediția III-a, 1019 pag. în 8° cu litere petit în 2 coloane. Prețul: broșat K 8 —, și legat în $\frac{1}{2}$ franz K 10 —.

Din acest dicționar atât de bine primit în edițiile sale anterioare, apare acum și partea germână-română în ediția III a. Acest dicționar a fost recunoscut de bărbați competenți ca cel mai bun dintre câte au apărut, și ediția prezentă caută a-l face și cu mai departe vrednic de această prețioasă recunoaștere. Atât autorul, cât și editorul și-au pus toate silințele intru a aduce lucrării îmbunătățirile, care să o aducă la perfecțiune din ce în ce tot mai mare: autorul prin aceea, că a înavuțit în mod însemnat cuprinsul prin cuvinte și locuțiuni din scriitorii germani moderni și mai vechi, voind astfel a înlesni publicului cetirea și înțelegerea scrierilor germane, apoi prin însemnarea silabei accentuate a cuvântului, pentru a face cu puțință rostirea corectă a cuvintelor germane și fără a fi silit să-ți iei refugiul la regule amănunțite teoretice; editorul prin aceea, că a inzestrat cartea cu hârtie bună și cu tipar frumos, îngrijind, ca prin un format mai mare și mai potrivit, pe lângă toată înavuțirea să nu devină prea voluminoasă, ci se rămână îndemânatică. Fie deci ca și în forma prezentă dicționarul acesta să afle binevoitoarea întimpinare.

În cursul tipăririi acestei cărți, durere, a răposat prelucrătorul ei Dr. D. P. Barcianu. Ultima revizie a restului de manuscris și prevederea corecturei — după cererea editorului — a făcut-o preotul I. Popovici, iar textul germân l'a controlat profesorul E. Wolff; ambii domni merită recunoștința editorului.

O rectificare. „Transilvania“ Nr. II, anul 1905, la pag. 70, are să fie îndreptată astfel: „Tot din această familie a fost Francisc Aron de Bistra, vicecolonel și unicul său fiu cu asemenea nume, cadet-sergent“.

I. St. Ș.